

Карпатський національний університет імені Василя Стефаника

Економічний факультет

Кафедра фінансів

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття першого (бакалаврського) рівня

вищої освіти

**на тему: «РОЛЬ БАНКІВ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ФІНАНСОВОЇ
СТАБІЛЬНОСТІ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ»**

Виконав: студент 4 курсу групи ФБС-42
спеціальності 072 «Фінанси, банківська
справа і страхування»

Савчук М.В.

Науковий керівник:

к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів

Гораль Л.Т.

Рецензент _____
(прізвище, ініціали, місце роботи, посада)

Івано-Франківськ - 2026 р.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФІНАНСОВОЇ СТАБІЛЬНОСТІ ТА РОЛІ БАНКІВ В ЕКОНОМІЦІ	7
1.1. Сутність фінансової стабільності та її значення для економіки	7
1.2. Банківська система України: структура, функції та роль банків у забезпеченні фінансової стабільності	9
1.3. Фактори та загрози фінансовій стабільності банківської системи	16
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВ УКРАЇНИ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ФІНАНСОВОЇ СТАБІЛЬНОСТІ (НА ПРИКЛАДІ АТ «ОЩАДБАНК»).....	25
2.1. Загальна характеристика банківської системи України та місце АТ «Ощадбанк» у ній.....	25
2.2. Аналіз основних банківських операцій (депозитні, кредитні, розрахункові)	31
2.3. Оцінка фінансового стану банку (ліквідність, прибутковість, стійкість)	39
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ РОЛІ БАНКІВ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ФІНАНСОВОЇ СТАБІЛЬНОСТІ	54
3.1. Проблеми функціонування банківської системи України.....	54
3.2. Зарубіжний досвід забезпечення фінансової стабільності	58
3.3. Шляхи підвищення ефективності діяльності банків та рекомендації щодо зміцнення фінансової стабільності банківської системи.....	63
ВИСНОВКИ.....	73
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	78
ДОДАТКИ.....	83

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Банківська система України впродовж 2022–2025 років опинилася в умовах безпрецедентних викликів, пов’язаних із повномасштабною війною Російської Федерації проти України, енергетичною нестабільністю, скороченням бази оподаткування та значним фіскальним навантаженням на учасників ринку. Попри ці обставини сектор зберіг функціональну стійкість, забезпечив безперебійну роботу платіжної інфраструктури, фінансування державного бюджету через купівлю облігацій внутрішньої державної позики та підтримку населення і бізнесу у межах державних програм. Сукупні чисті активи банків України зросли з 2 353,6 млрд грн на початок 2023 року до 4 215,8 млрд грн на кінець 2025 року, а чистий прибуток сектору досяг рекордного значення 152,4 млрд грн за результатами 2025 року.

Особливу роль у підтриманні стабільності фінансової системи відіграють державні банки, які концентрують понад половину активів сектору і виконують комплексну функцію поєднання комерційної діяльності з реалізацією державної політики. До числа таких установ належить АТ «Ощадбанк», що має статус системно важливого банку та посідає друге місце в Україні за обсягом чистих активів (512,3 млрд грн на кінець 2025 року). Дослідження ролі банків у забезпеченні фінансової стабільності економіки України на прикладі АТ «Ощадбанк» дозволяє виявити закономірності функціонування банківської системи у воєнний період, оцінити ефективність діючих регуляторних та операційних механізмів, обґрунтувати напрями подальшого розвитку сектору в умовах євроінтеграції та повоєнного відновлення.

Питання фінансової стабільності, ролі банківських установ у забезпеченні економічного розвитку, проблем функціонування банківської системи у кризові періоди досліджували як вітчизняні, так і зарубіжні науковці. Серед українських авторів значний внесок у розробку цієї

проблематики зробили В. Базилевич, О. Барановський, О. Васюренко, А. Гальчинський, О. Дзюблюк, В. Коваленко, В. Міщенко, А. Мороз, Л. Примостка, С. Реверчук, Т. Смовженко та інші [44; 45; 46; 48; 49]. Серед зарубіжних дослідників варто відзначити праці Б. Бернанке, Ч. Гудхарта, М. Кінга, Ф. Мишкіна, К. Рогофф, Дж. Стігліца, Н. Талеба, Р. Шіллера [33; 38; 39; 41; 42; 43]. Водночас швидкі зміни умов функціонування українських банків, спричинені війною та подальшою євроінтеграцією, обумовлюють потребу в комплексному дослідженні з використанням найновіших емпіричних даних, оновленням методологічних підходів та виробленням практичних рекомендацій, релевантних поточним викликам.

Мета і завдання дослідження. Метою кваліфікаційної роботи є комплексне дослідження теоретичних та практичних аспектів ролі банків у забезпеченні фінансової стабільності економіки України на прикладі діяльності АТ «Ощадбанк», а також розробка обґрунтованих рекомендацій щодо підвищення ефективності функціонування банківської системи.

Для досягнення поставленої мети у роботі вирішуються такі завдання: розкрити сутність фінансової стабільності та її значення для економічного розвитку; охарактеризувати банківську систему України з точки зору її структури, функцій та ролі у забезпеченні фінансової стабільності; виявити фактори і загрози фінансовій стабільності банківської системи; провести аналіз основних показників діяльності АТ «Ощадбанк» та його місця в банківській системі України; дослідити структуру і динаміку депозитних, кредитних та розрахункових операцій банку; оцінити фінансовий стан банку за показниками ліквідності, прибутковості, капіталізації та стійкості; виявити проблеми функціонування банківської системи України та чинники, що їх обумовлюють; узагальнити зарубіжний досвід забезпечення фінансової стабільності та можливості його адаптації; обґрунтувати напрями підвищення ефективності діяльності АТ «Ощадбанк» та запропонувати рекомендації щодо зміцнення фінансової стабільності банківської системи.

Об’єкт дослідження становить процес забезпечення фінансової стабільності економіки України через діяльність банківської системи.

Предметом дослідження є теоретичні засади, методичні підходи та практичні аспекти ролі банків у забезпеченні фінансової стабільності економіки України на прикладі АТ «Ощадбанк».

Методи дослідження. Методологічну основу роботи утворюють загальнонаукові та спеціальні методи пізнання. Зокрема, у процесі дослідження використано: метод діалектичного аналізу для розкриття сутності фінансової стабільності у її взаємозв’язках з іншими економічними категоріями; метод системного аналізу для дослідження банківської системи як цілісного утворення; історико-логічний метод для аналізу еволюції банківської системи України; статистичні методи (порівняння, групування, побудова таблиць та рисунків) для опрацювання первинних даних консолідованої фінансової звітності АТ «Ощадбанк»; методи фінансово-економічного аналізу для оцінки показників ліквідності, прибутковості та капіталізації банку; метод SWOT-аналізу для дослідження стратегічних перспектив установи; метод експертних оцінок для розроблення прогнозних показників та рекомендацій.

Інформаційну базу дослідження склали законодавчі та нормативно-правові акти України з питань банківської діяльності, постанови Правління Національного банку України, консолідована фінансова звітність АТ «Ощадбанк» за 2023–2025 роки, річні звіти Національного банку України, статистичні дані щодо функціонування банківського сектору, монографії та наукові статті українських і зарубіжних дослідників, аналітичні матеріали міжнародних фінансових організацій (Міжнародного валютного фонду, Світового банку, Європейського банківського органу, Базельського комітету з банківського нагляду) [34; 35; 36; 37].

Наукова новизна одержаних результатів зосереджується на систематизації та поглибленні теоретико-методичних засад дослідження ролі банків у забезпеченні фінансової стабільності з урахуванням специфіки

функціонування банківської системи України в умовах воєнного стану. Зокрема, у роботі: уточнено сутнісну характеристику фінансової стабільності як комплексної категорії, що поєднує мікропруденційні та макропруденційні складові; систематизовано основні проблеми функціонування банківської системи України з виокремленням довгострокових та зумовлених війною чинників; узагальнено зарубіжний досвід забезпечення фінансової стабільності з визначенням пріоритетних напрямів його адаптації; обґрунтовано комплекс рекомендацій щодо підвищення ефективності діяльності АТ «Ощадбанк», який охоплює як рівень самого банку, так і загальносистемний рівень.

Практичне значення одержаних результатів виявляється у можливості застосування запропонованих рекомендацій у діяльності АТ «Ощадбанк» при формуванні стратегії розвитку, у роботі Національного банку України при вдосконаленні регуляторних підходів, а також у навчальному процесі при викладанні дисциплін фінансово-економічного циклу. Окремі положення роботи можуть бути використані іншими комерційними банками України при формуванні власних стратегій розвитку та системи управління ризиками.

Апробація результатів дослідження. Основні положення та результати дослідження пройшли апробацію у формі наукових тез, підготовлених до участі у студентській науково-практичній конференції кафедри фінансів Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця. Тези містять узагальнення щодо ролі банківської системи у забезпеченні фінансової стабільності економіки України в умовах воєнного стану, а також висновки щодо стратегічних напрямів підвищення ефективності діяльності АТ «Ощадбанк». Детальніша інформація щодо конференції розміщена на сайті кафедри ХНЕУ.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФІНАНСОВОЇ СТАБІЛЬНОСТІ ТА РОЛІ БАНКІВ В ЕКОНОМІЦІ

1.1. Сутність фінансової стабільності та її значення для економіки

Дослідження проблематики фінансової стабільності набуло особливої актуальності в умовах наростання глобальних економічних потрясінь, поглиблення геополітичних конфліктів та цифровізації фінансових ринків. Для України, економіка якої функціонує в умовах повномасштабної воєнної агресії, питання забезпечення фінансової стабільності набуває стратегічного характеру та безпосередньо пов'язане з обороноздатністю держави. Розуміння сутності цього поняття є вихідним пунктом для розробки ефективної фінансової політики та дієвих регуляторних механізмів [1, с. 47].

Категорія «фінансова стабільність» не має єдиного загальновизнаного визначення у науковій літературі. Різні автори та міжнародні організації трактують її по-різному залежно від теоретичного підходу, методологічних засад та практичного контексту. Систематизація наявних підходів дозволяє виокремити ключові ознаки фінансової стабільності та сформулювати комплексне уявлення про цей багатогранний феномен [14, с. 18].

Таблиця 1.1

Підходи до визначення фінансової стабільності

Автор / організація	Визначення фінансової стабільності	Рік
НБУ	Стан фінансової системи, за якого вона може ефективно виконувати свої функції, витримувати шоки та запобігати накопиченню системних дисбалансів	2023
МВФ	Здатність фінансових інститутів та ринків протистояти потрясінням без суттєвих збоїв у фінансовому посередництві	2021
Коваленко В. В.	Сукупність умов, за яких фінансова система виконує свої функції на стійкій, безперебійній та ефективній основі	2021

Продовження табл. 1.1

Міщенко В. І., Науменкова С. В.	Стан фінансової системи, що забезпечує ефективний розподіл ресурсів, управління ризиками та підтримку стабільного рівня цін	2022
Козюк В. В.	Стійкий стан фінансових посередників, ринків та інфраструктури, здатних ефективно абсорбувати зовнішні та внутрішні шоки	2023

Джерело: створено автором.

Аналіз підходів, наведених у таблиці 1.1, засвідчує, що провідні вчені та міжнародні організації розглядають фінансову стабільність як системну властивість фінансового сектору. Ця властивість характеризується передовсім здатністю до самовідновлення після зовнішніх шоків та безперебійного виконання функцій фінансового посередництва. Ключовими складниками фінансової стабільності, за більшістю визначень, є стійкість фінансових інститутів та ринків, ефективне управління ризиками, підтримка платіжно-розрахункової системи та запобігання накопиченню системних дисбалансів [15, с. 9].

Синтезуючи наведені підходи, можна констатувати, що фінансова стабільність являє собою динамічний стан фінансової системи, за якого вона здатна ефективно перерозподіляти ресурси в економіці, витримувати системні ризики та забезпечувати виконання платіжно-розрахункових функцій навіть в умовах макроекономічних потрясінь. Динамічний характер цього стану підкреслює, що фінансова стабільність є не раз і назавжди заданою рівновагою, а постійно відтворюваним результатом регуляторних зусиль та ринкових механізмів [5, с. 12].

З погляду економічної теорії, фінансова стабільність пов'язана з концепцією системного ризику, що характеризує здатність дисфункції одного інституту чи ринку паралізувати всю фінансову систему. Системний ризик виникає внаслідок взаємної залежності між банками, фінансовими ринками та реальним сектором економіки. Саме тому ізольований аналіз окремих

банків є недостатнім – необхідний системний підхід до оцінки стійкості всього фінансового сектору [11, с. 47].

Значення фінансової стабільності для національної економіки визначається кількома ключовими аспектами. По-перше, стабільний фінансовий сектор забезпечує ефективне трансформування заощаджень в інвестиції, що є необхідною умовою економічного зростання. По-друге, фінансова нестабільність генерує системні ризики, здатні паралізувати реальний сектор економіки, призвести до різкого падіння ВВП та зростання безробіття. По-третє, наявність стабільної фінансової системи підвищує інвестиційну привабливість країни та сприяє залученню іноземного капіталу [5, с. 11].

Четвертим аспектом є соціальна функція: стабільна банківська система захищає заощадження громадян і забезпечує доступність фінансових послуг для широких верств населення та малого бізнесу. П'ятий аспект пов'язаний з фіскальною стійкістю: нестабільність банківського сектору, як правило, призводить до необхідності його рекапіталізації за рахунок державних коштів, що підриває бюджетну рівновагу [20, с. 85].

Отже, фінансова стабільність виступає фундаментальною умовою збалансованого економічного розвитку. Її забезпечення є не лише завданням центрального банку, а й пріоритетом загальноекономічної політики держави. В умовах воєнної агресії проти України ця проблема набуває критичного значення, оскільки від стійкості фінансової системи безпосередньо залежить спроможність держави фінансувати оборону та відновлення економіки [8, с. 50].

1.2. Банківська система України: структура, функції та роль банків у забезпеченні фінансової стабільності

Банківська система є ключовим сегментом фінансового сектору України та основним каналом перерозподілу фінансових ресурсів в

економіці. Вона являє собою сукупність банків, небанківських кредитних установ та організацій банківської інфраструктури, що взаємодіють між собою та з іншими суб'єктами господарювання на основі законодавчо встановлених норм. За своєю роллю у фінансовій системі банківський сектор України суттєво переважає небанківський фінансовий сектор, зосереджуючи близько 90% сукупних активів [19, с. 34].

Структура банківської системи України побудована за дворівневим принципом. Перший рівень представлений Національним банком України, який виконує функції центрального банку: здійснює емісійну, наглядову та регулятивну діяльність, визначає монетарну та макропруденційну політику. Другий рівень включає комерційні банки, що безпосередньо надають фінансові послуги населенню та бізнесу, і є головним каналом трансмісії монетарної політики НБУ до реального сектору [25, с. 72].

Таблиця 1.2

Структура банківської системи України за формою власності (2024–2025 рр.)

Група банків	Кількість, 2024	Кількість, 2025	Частка активів, 2025 (%)
Державні банки	4	4	54,2
Банки з іноземним капіталом	16	15	21,5
Приватні вітчизняні банки	41	41	24,3
Разом	61	60	100,0

Джерело: створено автором на основі [16, с. 22].

Аналіз таблиці 1.2 свідчить про те, що державні банки займають домінуючу позицію в банківській системі України, контролюючи понад 54% сукупних активів. Ця особливість обумовлена наслідками банківської кризи 2014–2016 років, процесами консолідації сектору під впливом воєнного стану та збереженням системоутворюючої ролі державних установ у фінансуванні оборонних і соціальних потреб. Банки з іноземним капіталом займають близько 21,5% ринку, що свідчить про збереження інтересу міжнародних фінансових груп до українського ринку попри безпекові виклики.

Скорочення кількості банків з 61 у 2024 році до 60 у 2025 році відображає завершальний етап процесу очищення банківського сектору від фінансово нестійких установ, а також наслідки воєнних дій. Консолідація ринку навколо великих банків з державним та іноземним капіталом підвищує загальну стабільність системи, оскільки ці установи мають вищий рівень капіталізації та розгалужену мережу відділень [4, с. 37].

Функціонування банківської системи визначається широким спектром функцій, що виконуються банківськими установами в економіці. Ці функції відображають роль банків у забезпеченні кругообігу грошових коштів, перерозподілі капіталу та підтримці платіжно-розрахункової системи країни. Розуміння функцій банків є методологічним підґрунтям для оцінки їхнього впливу на фінансову стабільність [26, с. 4].

Таблиця 1.3

Функції банків та їх значення для фінансової стабільності

Функція	Зміст	Значення для фінансової стабільності
Акумуляційна	Залучення тимчасово вільних коштів домогосподарств та підприємств	Формування стійкої ресурсної бази банківської системи
Кредитна	Перерозподіл залучених коштів на кредитування реального сектору економіки	Фінансування інвестицій та стимулювання економічного зростання
Розрахункова	Забезпечення безперебійного проведення платежів між суб'єктами господарювання	Підтримка цілісності платіжно-розрахункової системи країни
Емісійна	Участь у грошовій емісії через механізм банківського мультиплікатора	Регулювання грошової пропозиції та підтримка цінової стабільності
Інформаційна	Збір, обробка та асиметричне розкриття інформації про позичальників і ринкові умови	Зниження інформаційних асиметрій та покращення розподілу капіталу
Трансформаційна	Перетворення короткострокових пасивів на довгострокові активи	Задоволення довгострокових інвестиційних потреб економіки
Контролююча	Здійснення моніторингу фінансового стану позичальників, дотримання нормативів і вимог регулятора	Зміцнення фінансової дисципліни, запобігання накопиченню системних ризиків

Продовження табл. 1.3

Аналітична	Збір, обробка та аналіз економічної інформації для прийняття кредитних, інвестиційних і регуляторних рішень	Підвищення якості розподілу ресурсів, раннє виявлення дисбалансів у фінансовій системі
Стратегічна	Участь у формуванні та реалізації державної грошово-кредитної та фінансової стратегії	Забезпечення стійкого довгострокового розвитку фінансової системи та досягнення цілей економічної політики держави

Джерело: створено автором на основі [20, с. 198].

З таблиці 1.3 видно, що кожна функція банків несе самостійне навантаження у забезпеченні фінансової стабільності. Акумуляційна функція формує ресурсну базу, необхідну для кредитування; кредитна – забезпечує фінансування господарської діяльності; розрахункова – підтримує безперебійність платіжної інфраструктури; емісійна – пов'язана з механізмами грошового мультиплікатора; інформаційна – знижує асиметрію між кредиторами і позичальниками. Трансформаційна функція, що полягає у конвертуванні короткострокових залучених коштів у довгострокові кредитні вкладення, є особливо важливою для фінансування довгострокових інвестиційних проектів.

Комплексне виконання всіх зазначених функцій є необхідною умовою ефективного функціонування всієї фінансової системи. Порушення будь-якої з них генерує ланцюгові ефекти, що можуть підірвати фінансову стабільність. Наприклад, послаблення кредитної функції банків у кризовий період призводить до «кредитного стиснення», яке поглиблює рецесію та ускладнює відновлення. Саме тому регуляторна політика НБУ спрямована на підтримку умов для ефективного виконання банками всіх функцій навіть в умовах стресу [7, с. 8].

Роль банків у забезпеченні фінансової стабільності реалізується безпосередньо через механізми, що формуються в межах описаної структури банківської системи.

Банки є системоутворювальним елементом фінансової стабільності в будь-якій ринковій економіці. Їхня роль у цьому процесі визначається не лише обсягом активів або часткою ринку, а насамперед здатністю ефективно виконувати функцію фінансового посередника навіть в умовах стресу. Дослідники підкреслюють, що саме банківський сектор є «першою лінією оборони» у запобіганні системним фінансовим кризам [10, с. 114].

Роль банків у забезпеченні фінансової стабільності реалізується через кілька взаємопов'язаних механізмів. Першим є механізм трансформації строків, що полягає у перетворенні короткострокових залучених коштів на довгострокові кредитні інвестиції. Таке перетворення, з одного боку, стимулює довгострокові інвестиції в економіці, з іншого – породжує ризик незбалансованості строкової структури активів і пасивів, що може загрожувати ліквідності банку [24, с. 48].

Другим механізмом є диверсифікація ризиків, яка забезпечується через розподіл кредитного портфеля між різними секторами економіки, регіонами та категоріями позичальників. Диверсифікація дозволяє банкам акумулювати та розподіляти ризики більш ефективно, ніж це могли б зробити окремі кредитори. Третім механізмом є підтримка платіжної системи, що забезпечує безперебійний рух грошей в економіці та є критично важливою умовою нормальної господарської діяльності [20, с. 200].

Таблиця 1.4

Динаміка основних показників банківської системи України (2021–2023 рр.)

Показник	2021	2022	2023
Кількість банків, од.	71	64	61
Активи, млрд грн	2 144,9	2 313,8	2 842,5
Кредити, млрд грн	980,2	1 008,6	1 127,8
Депозити, млрд грн	1 574,6	1 721,4	2 011,3
Капітал, млрд грн	212,1	219,7	285,6
Чистий прибуток, млрд грн	77,4	-7,9	127,2

Джерело: створено автором на основі [22].

Дані таблиці 1.4 демонструють суперечливу, але в цілому позитивну динаміку банківського сектору. Незважаючи на воєнний стан та отримання збитків у 2022 році в розмірі 7,9 млрд грн, банківська система зберегла стійкість і вже у 2023 році вийшла на рекордний рівень чистого прибутку – 127,2 млрд грн. Активи системи зросли з 2 144,9 млрд грн у 2021 році до 2 842,5 млрд грн у 2023 році, що свідчить про здатність банків адаптуватися до кризових умов та продовжувати виконувати свої функції.

Зростання обсягу депозитів із 1 574,6 млрд грн у 2021 році до 2 011,3 млрд грн у 2023 році відображає відновлення довіри населення та бізнесу до банківської системи. Це є важливим індикатором стабільності, оскільки збереження депозитної бази в умовах воєнного стану свідчить про те, що банки залишаються надійними зберігачами та розпорядниками заощаджень [29, с. 92; 46].

Провідна роль банків у забезпеченні фінансової стабільності відображається також у тому, що центральний банк у своїй регуляторній діяльності сфокусований саме на банківському секторі. НБУ використовує інструменти монетарної та макропруденційної політики для підтримання рівноваги на фінансових ринках, запобігання системним ризикам та захисту вкладників. Ефективність цих інструментів значною мірою залежить від здатності банків транслювати регуляторні сигнали до реального сектору економіки [7, с. 6; 40].

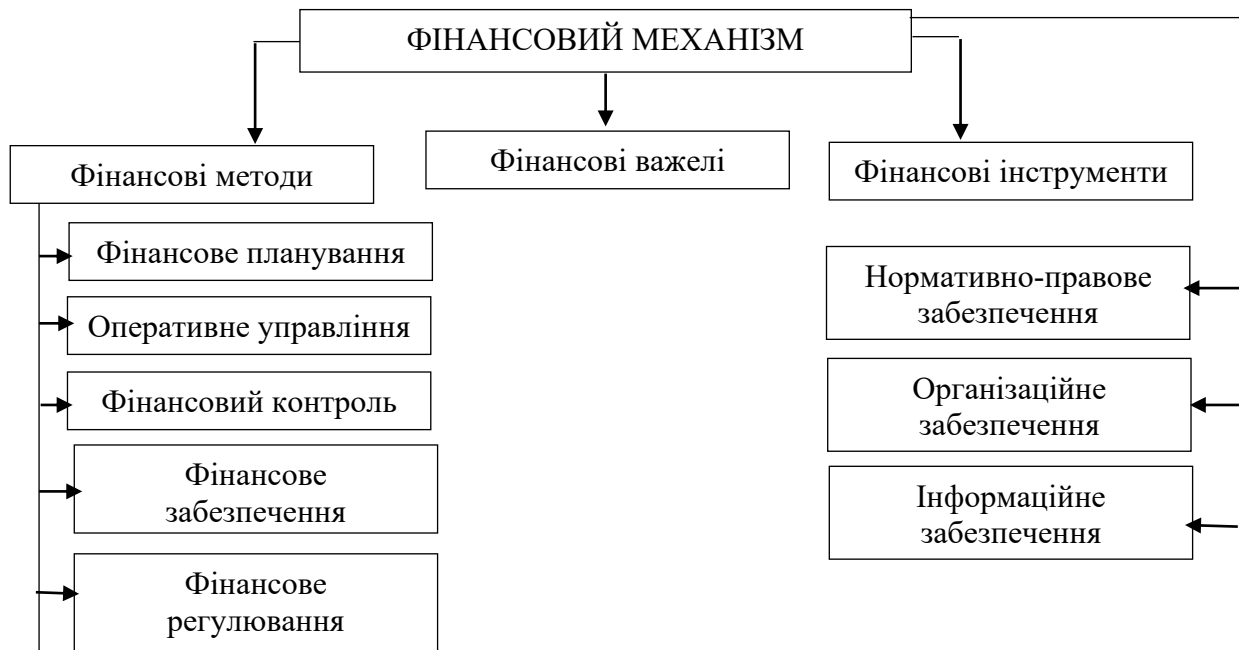

Рис. 1.1 – Механізм забезпечення фінансової стабільності банківською системою України

Джерело: складено автором.

Рисунок 1.1 ілюструє ланцюг взаємозв'язків між банківською діяльністю та фінансовою стабільністю. Вкладники забезпечують банки пасивами, банки трансформують їх у кредитні ресурси, які скеровуються до реального сектору економіки, стимулюючи виробництво та зайнятість, що своєю чергою зміцнює фінансову стабільність. НБУ здійснює регулятивний та наглядовий вплив на всіх рівнях цього ланцюга. Порушення будь-якої ланки може призвести до системних дисбалансів та підривання фінансової стабільності [18, с. 97].

Особливої актуальності набуває роль банків у фінансуванні відновлення економіки після воєнного стану. Банківський кредит є головним джерелом фінансування капітальних інвестицій приватного бізнесу, тому від готовності та спроможності банків кредитувати інвестиційні проекти залежить темп і якість економічного відновлення [3, с. 21; 36; 45].

Таким чином, банки є не лише пасивними посередниками у переміщенні капіталу, а й активними учасниками процесу підтримки

фінансової рівноваги в економіці. Реалізація цієї ролі вимагає не лише ефективного корпоративного управління на рівні окремих банків, а й комплексного пруденційного регулювання з боку НБУ, спрямованого на підтримку системної стійкості та запобігання кризовим явищам [19, с. 201].

1.3. Фактори та загрози фінансовій стабільності банківської системи

Фінансова стабільність банківської системи формується під впливом широкого спектру зовнішніх та внутрішніх факторів. До зовнішніх належать глобальні тенденції фінансових ринків, геополітичні ризики, динаміка обмінних курсів, зовнішній борг держави та кон'юнктура сировинних ринків. Внутрішні фактори визначаються ефективністю монетарної та фіскальної політики, рівнем довіри до фінансових інститутів, станом платіжної дисципліни та якістю кредитних портфелів банків [6, с. 24].

В умовах повномасштабного воєнного вторгнення до традиційних факторів нестабільності додалися принципово нові загрози, пов'язані з руйнуванням економічної інфраструктури, масовою міграцією населення, перебоями в ланцюгах постачання та значним зростанням дефіциту державного бюджету. Водночас слід визнати, що банківська система України продемонструвала значно вищу стійкість, ніж очікувалось на початку повномасштабного вторгнення, завдяки своєчасним регуляторним заходам НБУ [8, с. 52].

Таблиця 1.5

Ризики банківської системи України та інструменти управління ними (2023 р.)

Вид ризику	Характеристика	Рівень (2023)	Інструменти управління
Кредитний ризик	Ймовірність невиконання позичальником зобов'язань за кредитним договором	Середній	Резервування, скоринг, диверсифікація
Ризик ліквідності	Нездатність банку вчасно	Низький	LCR, NSFR,

	виконувати платіжні зобов'язання		буфери ліквідності НБУ
--	----------------------------------	--	------------------------

Продовження табл. 1.5

Ринковий ризик	Зміна ринкової вартості активів внаслідок коливань процентних ставок та курсів валют	Підвищений	Хеджування, ліміти відкритих позицій
Операційний ризик	Збитки внаслідок неадекватних внутрішніх процесів, помилок персоналу, кібератак	Підвищений	Внутрішній контроль, страхування
Системний ризик	Ризик колапсу всієї фінансової системи через дефолт системно важливих банків	Середній	Макропруденційні заходи НБУ, ДФЗУ
Воєнний ризик	Ризик прямих фінансових втрат, руйнування інфраструктури банків та скорочення клієнтської бази внаслідок бойових дій	Підвищений	Буфери капіталу, диверсифікація мережі відділень, страхування майна, буфери ліквідності НБУ

Джерело: створено автором на основі [12, с. 243].

Таблиця 1.5 систематизує основні ризики, що загрожують стабільності банківської системи. Особливої уваги заслуговують ринковий, операційний та воєнний ризики, рівень яких у 2023 році оцінювався як підвищений. Воєнний ризик є специфічною для України загрозою: прямі втрати від руйнування відділень, скорочення клієнтської бази на тимчасово окупованих та прифронтових територіях, а також фінансовий тиск на банки, що обслуговують постраждалі регіони, суттєво впливають на стабільність сектору. Операційний ризик пов'язаний із зростанням кібератак та операційних загроз в умовах воєнної економіки. Кредитний ризик оцінюється як середній, що відображає наявність значного обсягу непрацюючих кредитів, але достатність резервів для їх покриття [12, с. 243].

Таблиця 1.6

Показники ліквідності банківської системи України (2021–2023 рр.)

Показник	2021	2022	2023
LCR (норматив ліквідності)	287,4	256,8	310,5

покриття), %			
NSFR (чисте стабільне фінансування), %	145,2	138,9	153,4

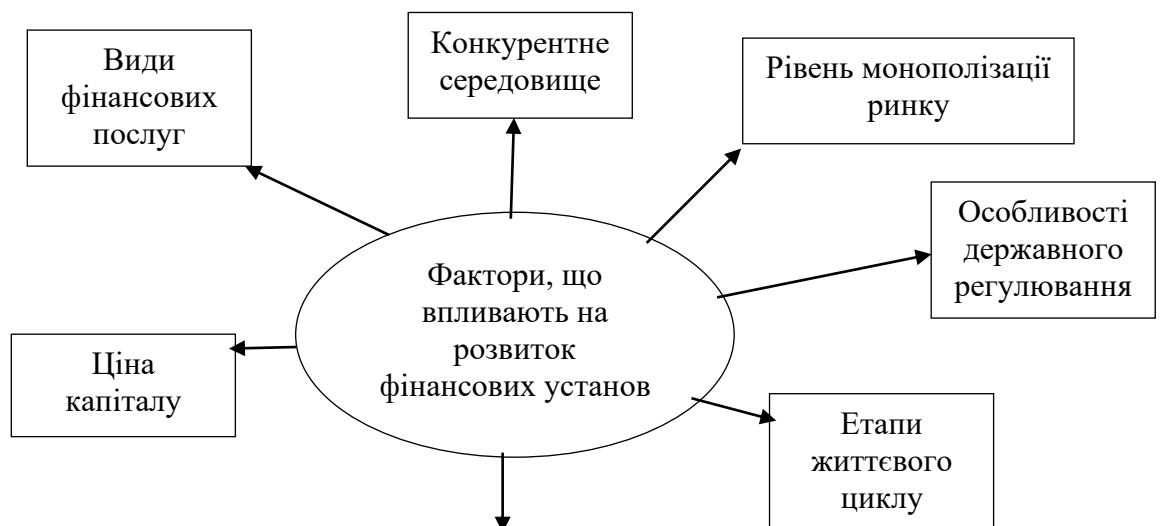
Продовження табл. 1.6

Норматив Н4 (миттєва ліквідність), %	92,1	78,3	105,6
Норматив Н5 (поточна ліквідність), %	76,5	71,2	88,4

Джерело: створено автором на основі [13, с. 33].

Аналіз таблиці 1.6 засвідчує стабільно високий рівень ліквідності банківської системи. Норматив LCR (коефіцієнт покриття ліквідності) протягом усього аналізованого періоду значно перевищував мінімально допустиме значення 100%, досягнувши 310,5% у 2023 році. Це відображає надмірну ліквідність банківської системи, що є наслідком масштабних державних видатків через банківський рахунок та обережної кредитної політики банків в умовах невизначеності.

Показник NSFR (чисте стабільне фінансування) також перебуває на належному рівні, що свідчить про збалансованість строкової структури активів і пасивів банків. Нормативи Н4 (миттєва ліквідність) та Н5 (поточна ліквідність) мали певне зниження у 2022 році, проте вже у 2023 році повернулись до або перевищили рівні 2021 року, що підтверджує відновлення нормального функціонування банківського сектору [24, с. 112].

Макроекономічна стабільність

Рис. 1.2 – Схема факторів впливу на фінансову стабільність банківської системи

Джерело: складено автором.

Рисунок 1.2 унаочнює двобічну природу чинників, що визначають стан фінансової стабільності. Зовнішні шоки та внутрішні вразливості діють одночасно, формуючи сукупний рівень ризику для банківської системи. Ефективна регуляторна відповідь передбачає розробку інструментів протидії кожній групі факторів окремо та їх взаємному посиленню. Для України в умовах воєнного стану особливо актуальними є заходи протидії одночасній дії зовнішніх геополітичних ризиків та внутрішніх структурних дисбалансів [15, с. 14].

Таблиця 1.7

Показники достатності капіталу банківської системи України (2021–2023 рр.)

Показник	2021	2022	2023
Норматив адекватності регулятивного капіталу (Н2), %	18,8	17,2	20,5
Норматив адекватності основного капіталу (Н3), %	13,4	12,7	14,9
Мінімально допустиме значення Н2 (Basel III), %	10,0	10,0	10,0
Частка непрацюючих кредитів (NPL), %	28,9	37,0	36,8
Рентабельність власного капіталу (ROE), %	36,5	-3,6	44,6

Джерело: створено автором на основі [12, с. 247; 34].

Дані таблиці 1.7 підтверджують достатній рівень капіталізації банківської системи України. Норматив Н2 (адекватність регулятивного капіталу) у 2023 році становив 20,5%, що вдвічі перевищує мінімально допустиме значення 10%, встановлене відповідно до вимог Basel III. Норматив Н3 (адекватність основного капіталу) також перевищує мінімальне

значення 7%. Це свідчить про те, що банківська система має достатній буфер для абсорбування потенційних збитків.

Висока частка непрацюючих кредитів (NPL) на рівні 36,8% у 2023 році залишається значним структурним викликом, що потребує цілеспрямованих заходів з очищення кредитних портфелів. Незважаючи на те, що банки сформували достатні резерви під NPL, їх висока концентрація обмежує кредитну активність та гальмує розширення кредитування реального сектору в умовах відновлення [27, с. 80].

Рентабельність власного капіталу (ROE) у 2023 році досягла рекордного значення 44,6%, що стало наслідком значного зростання процентних доходів на тлі підвищення облікової ставки НБУ та зниження витрат на формування резервів. Це свідчить про відновлення прибуткової діяльності банківського сектору після збиткового 2022 року і є позитивним сигналом для привабливості галузі для капіталу [9, с. 68].

Таблиця 1.8

Міжнародний досвід забезпечення фінансової стабільності банківської системи

Країна	Регулятор	Ключові інструменти забезпечення стабільності	Особливості підходу
ЄС	ЄЦБ, ЄБА	Єдиний наглядовий механізм, стрес-тестування, буфери капіталу	Наднаціональна координація, Basel III+
Польща	KNF, NBP	Макропруденційний нагляд, буфер системного ризику, валютні обмеження	Активне використання інструментів LTV та DTI
Чехія	CNB	Контрциклічний буфер капіталу, нормативи ліквідності, стрес-тести	Превентивне підвищення буферів у фазі зростання
Грузія	NBG	Дедоларизація, валютні буфери, посилення вимог до капіталу	Акцент на зниженні валютних ризиків у кредитуванні
Україна	НБУ	Облікова ставка, норми резервування, вимоги до капіталу (H2, H3), LCR, NSFR	Поєднання монетарних та макропруденційних інструментів в умовах воєнного стану

Джерело: створено автором на основі [28, с. 50; 37].

Порівняльний аналіз міжнародного досвіду, представлений у таблиці 1.8, засвідчує, що провідні країни використовують широкий арсенал монетарних та макропруденційних інструментів для підтримки стабільності банківського сектору. Спільною рисою підходів ЄС, Польщі, Чехії та Грузії є поєднання стандартів Basel III (вимоги до капіталу та ліквідності) з національними макропруденційними заходами, адаптованими до специфіки місцевого ринку. Польський та чеський досвід є особливо цінним для України з огляду на схожість структури банківського сектору та процесу євроінтеграції.

Польська модель регулювання фінансової стабільності є прикладом ефективного поєднання мікропруденційного та макропруденційного нагляду: KNF (Комісія з фінансового нагляду) відповідає за індивідуальний нагляд за банками, тоді як Національний банк Польщі координує системну оцінку ризиків та розробляє макропруденційні рекомендації. Аналогічна розподілена модель регулювання є предметом дискусій і в Україні, де функції нагляду зосереджені в НБУ [30, с. 109].

Грузинський досвід дедоларизації є особливо актуальним для України, де частка валютних кредитів і депозитів залишається значною. НБУ також запроваджував заходи з дедоларизації, зокрема підвищені вимоги до резервів за валютними зобов'язаннями. Проте у воєнний час частка валютних депозитів зростає через посилення невизначеності, що ускладнює реалізацію політики дедоларизації [15, с. 18].

Таблиця 1.9

**Інструменти монетарної та макропруденційної політики НБУ із
забезпечення фінансової стабільності**

Інструмент	Механізм дії	Цільовий показник	Статус (2023–2024)
Облікова ставка	Регулює ціну грошей через вплив на ставки міжбанківського ринку	Інфляція (ціль – 5%±1)	Знижено до 13% (2024)
Норма обов'язкових резервів	Обмежує кредитну мультиплікацію та регулює ліквідність банківської системи	Рівень ліквідності системи	Диференційована залежно від виду зобов'язань

Продовження табл. 1.9

Нормативи капіталу (H2, H3)	Забезпечують буфер для покриття непередбачених збитків банків	$H2 \geq 10\%$, $H3 \geq 7\%$	Виконуються банківською системою з перевищенням
Нормативи ліквідності (LCR, NSFR)	Забезпечують достатність ліквідних активів для покриття відтоків коштів	$LCR \geq 100\%$, $NSFR \geq 100\%$	Значно перевищуються ($LCR > 300\%$)
Депозитні сертифікати НБУ	Стерилізація надлишкової ліквідності через залучення коштів банків	Стерилізація ліквідності	Активно застосовується в умовах надлишкової ліквідності
Валютні інтервенції НБУ	Купівля/продаж іноземної валюти для підтримки обмінного курсу та ЗВР	Курсова стабільність	Регулярні інтервенції для підтримки гривні

Джерело: створено автором на основі [21].

Таблиця 1.9 характеризує основні інструменти, що використовуються НБУ для забезпечення фінансової стабільності. Облікова ставка є ключовим монетарним інструментом, що регулює ціну грошей в економіці. Після підвищення до 25% у червні 2022 року як відповідь на інфляційний стрибок і курсові ризики, НБУ поступово знижував ставку, доведши її до 13% у 2024 році в міру стабілізації макроекономічної ситуації.

Норма обов'язкових резервів відіграє подвійну роль: з одного боку, вона обмежує надмірну кредитну мультиплікацію, з іншого – формує буфер ліквідності в банківській системі. В умовах надлишкової ліквідності НБУ активно використовує стерилізаційні операції через власні депозитні сертифікати, залучаючи надлишкові кошти банків і тим самим запобігаючи інфляційному тиску з боку грошової пропозиції [7, с. 10].

Валютні інтервенції НБУ є важливим інструментом підтримки обмінного курсу гривні та управління золотовалютними резервами. В умовах плаваного курсу, до якого Україна повернулась у жовтні 2023 року, валютні

інтервенції спрямовані на згладжування надмірних коливань курсу, а не на його фіксацію на конкретному рівні [22].

НБУ: ВИЯВЛЕННЯ ЗАГРОЗ ФІНАНСОВІЙ СТАБІЛЬНОСТІ

(моніторинг: LCR, NSFR, H2, H3, NPL, курс гривні, інфляція)

АКТИВАЦІЯ РЕГУЛЯТОРНИХ ІНСТРУМЕНТІВ

(облікова ставка, норми резервів, вимоги до капіталу, депозитні сертифікати, валютні інтервенції)

РЕАКЦІЯ БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ

(коригування ставок за кредитами/депозитами, управління ліквідністю, перегляд кредитних портфелів)

ВІДНОВЛЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТАБІЛЬНОСТІ

(нормалізація кредитування, стабілізація курсу гривні, відновлення довіри вкладників)

↺ Зворотний зв'язок: результати відновлення стабільності → нова оцінка НБУ → коригування регуляторних заходів

Рис. 1.3 – Цикл забезпечення фінансової стабільності та механізм регуляторної відповіді НБУ в умовах воєнного стану

Джерело: складено автором на основі матеріалів НБУ [7; 21; 22].

Рисунок 1.3 відображає чотирифазний механізм забезпечення фінансової стабільності в Україні під керівництвом НБУ. На першому етапі Національний банк здійснює безперервний моніторинг ключових індикаторів стійкості банківського сектору — нормативів LCR, NSFR, H2, H3, рівня NPL, курсу гривні та інфляції. На другому етапі, у разі виявлення загрози, НБУ активує відповідні регуляторні інструменти: коригування облікової ставки, норм обов'язкових резервів, вимог до капіталу, операцій із депозитними сертифікатами та валютних інтервенцій. На третьому етапі банки реагують на регуляторні сигнали зміною умов кредитування і депонування, управлінням ліквідністю та переглядом структури активів. Четвертий етап — відновлення стабільності — передбачає нормалізацію показників сектору та повернення до фази моніторингу через зворотний зв'язок. Такий підхід є характерним саме для воєнної економіки України, де регуляторна реакція

НБУ повинна бути оперативнішою та гнучкішою порівняно з мирним часом [7, с. 18; 21].

Важливим уроком глобальної фінансової кризи 2008–2009 років стало розуміння того, що підтримання індивідуальної стійкості банків є необхідною, але не достатньою умовою системної стабільності. Поведінка, що є раціональною для окремого банку (наприклад, скорочення кредитування у кризу для збереження капіталу), може бути руйнівною для системи в цілому. Саме тому НБУ запроваджує контрциклічні буфери капіталу та інші макропруденційні інструменти, що обмежують «гравітацію натовпу» [14, с. 158].

Отже, аналіз факторів і загроз фінансовій стабільності банківської системи України засвідчує, що незважаючи на безпрецедентні виклики воєнного часу, система зберігає достатній рівень капіталізації та ліквідності. Ключовими проблемами залишаються висока частка NPL, підвищені операційні та ринкові ризики. Подолання цих проблем вимагає комплексного підходу, що поєднує регуляторні інструменти НБУ, ринкові механізми та заходи державної підтримки, а також використання кращих міжнародних практик у сфері макропруденційного регулювання [6, с. 32].

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВ УКРАЇНИ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ФІНАНСОВОЇ СТАБІЛЬНОСТІ (НА ПРИКЛАДІ АТ «ОЩАДБАНК»)

2.1. Загальна характеристика банківської системи України та місце АТ «Ощадбанк» у ній

Дослідження ролі окремої банківської установи у забезпеченні фінансової стабільності не може бути відірваним від загального контексту функціонування банківської системи. Кожен системно важливий банк виступає не лише суб'єктом конкурентного ринку, а й елементом цілісної інфраструктури, від стану якої залежать макрофінансові показники держави. Саме у такому ракурсі необхідно розглядати АТ «Ощадбанк» — установу, яка поєднує статус другого за розміром активів державного банку зі специфічною соціальною місією зберігача заощаджень громадян [17, с. 27].

Особливість аналітичного підходу до дослідження діяльності системно важливого банку полягає в необхідності одночасного врахування трьох рівнів аналізу. Перший рівень — макроекономічний, що передбачає оцінку загальних тенденцій розвитку економіки України та банківського сектору. Другий рівень — секторальний, що охоплює характеристику банківської системи, її структури, концентрації та регуляторного середовища. Третій рівень — мікроекономічний, що передбачає детальний аналіз показників фінансово-господарської діяльності конкретного банку. Тільки інтеграція цих трьох рівнів дозволяє отримати об'єктивну картину ролі банку у забезпеченні фінансової стабільності [25, с. 147].

Період 2022–2025 років став для української банківської системи часом безпрецедентних випробувань, спричинених повномасштабною військовою агресією Російської Федерації проти України. Попри численні обстріли об'єктів критичної інфраструктури, окупацію частини території держави та тимчасове закриття значного числа відділень у прифронтових районах,

банківський сектор зберіг операційну стійкість і продемонстрував здатність до швидкої адаптації. Цьому сприяли як превентивні заходи Національного банку України, запроваджені постановою Правління НБУ від 24 лютого 2022 року № 18 «Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану», так і консервативна політика управління ризиками, що формувалася банками протягом попередніх років [21].

Узагальнені дані щодо динаміки ключових показників банківської системи України впродовж 2022–2025 років наведено у таблиці 2.1. Аналіз цих даних дозволяє простежити взаємозв'язок між макроекономічним середовищем, регуляторною політикою НБУ та фінансовими результатами банківського сектору.

Таблиця 2.1

Динаміка основних показників банківської системи України у 2022–2025 рр.

Показник	2022	2023	2024	2025
Кількість діючих банків, од.	67	63	61	60
Чисті активи банківського сектору, млрд грн	2 353,6	3 023,0	3 567,3	4 215,8
Кредити клієнтам (нетто), млрд грн	726,1	747,6	892,4	1 056,7
Кошти клієнтів, млрд грн	1 950,6	2 480,2	2 950,8	3 478,5
Власний капітал банків, млрд грн	230,4	342,6	447,0	566,8
Чистий прибуток, млрд грн	24,7	86,5	104,4	152,4
Частка державних банків в активах, %	54,2	53,1	52,4	51,8
Облікова ставка НБУ (на кінець року), %	25,0	15,0	13,5	14,5

Джерело: складено автором на основі статистичних даних Національного банку України [21; 22].

Дані таблиці 2.1 переконливо свідчать про перетворення банківського сектору з вразливого сегменту економіки на її стабілізуючий чинник. Чисті активи банків зросли з 2 353,6 млрд грн у 2022 році до 4 215,8 млрд грн у 2025 році, тобто у 1,79 рази. Особливо вражає динаміка чистого прибутку: після помірною фінансового результату 2022 року, обтяженого формуванням

значних резервів під військові ризики, сектор демонструє стрибкоподібне зростання прибутковості — 86,5 млрд грн у 2023, 104,4 млрд грн у 2024 та 152,4 млрд грн у 2025 році. Подібна динаміка пояснюється переважно високими відсотковими доходами від інвестицій в облігації внутрішньої державної позики та коштів, розміщених у депозитних сертифікатах НБУ [22].

Структурною особливістю українського банківського ринку залишається висока частка державних банків в активах: за період 2022–2025 років вона коливається в діапазоні 51,8–54,2 %. АТ «Ощадбанк» разом із ПриватБанком, Укрексімбанком та Укргазбанком формує так зване «державне ядро» банківської системи. Ці чотири установи концентрують понад половину сукупних активів, що зумовлює їх особливу відповідальність за підтримання стабільності розрахункової системи, виконання державних соціальних програм та фінансування оборонних потреб [16, с. 22].

Кількість діючих банків поступово скорочувалася — з 67 наприкінці 2022 року до 60 наприкінці 2025 року. Скорочення відбувалося шляхом виведення з ринку установ, які не змогли виконати вимоги щодо мінімального розміру капіталу або порушили нормативи ліквідності. Цей процес сприяв підвищенню середнього рівня капіталізації та операційної ефективності установ, що залишилися [4, с. 37].

Поступове пом'якшення монетарної політики НБУ — зниження облікової ставки з 25,0 % наприкінці 2022 року до 13,5 % наприкінці 2024 року та її помірне підвищення до 14,5 % наприкінці 2025 року для стримування інфляційних тисків — створило умови для відновлення кредитування реального сектору. Перехід НБУ 3 жовтня 2023 року до режиму керованої гнучкості обмінного курсу гривні також позитивно вплинув на функціонування валютного ринку та зменшив тиск на банківські баланси [7, с. 13; 32].

Розглянемо тепер ідентифікаційні характеристики АТ «Ощадбанк», що дозволяють зрозуміти специфіку його становища в банківській системі. Узагальнена інформація щодо банку наведена у таблиці 2.2.

Таблиця 2.2

Загальна характеристика АТ «Ощадбанк»

Показник	Характеристика
Повна назва	Акціонерне товариство «Державний ощадний банк України»
Скорочена назва	АТ «Ощадбанк»
Рік заснування	1991 (правонаступник Державного спеціалізованого комерційного ощадного банку України)
Форма власності	Державна, 100 % акцій належать державі в особі Кабінету Міністрів України
Код за ЄДРПОУ	00032129
Місцезнаходження	01001, м. Київ, вул. Госпітальна, 12 г
Голова Правління (2025 р.)	Юрій Каціон (з 2025 р., раніше — Сергій Наумов)
Голова наглядової ради	Володимир Лавренчук
Кількість діючих відділень (на кін. 2024 р.)	1 150 (найбільша мережа серед банків України)
Інклюзивні відділення	понад 60 % мережі; 23 відділення мають статус суперінклюзивних
Мобільні броньовані підрозділи	5 одиниць у прифронтових областях (Донецька, Сумська, Херсонська, Харківська, Чернігівська)
Платіжні системи	Visa, Mastercard, ПРОСТІР, SWIFT, SEPA
Статус у системі	системно важливий банк (за класифікацією НБУ)
Участь у Фонді гарантування вкладів	з квітня 2022 року
Зовнішній аудитор	ТОВ «Ернст енд Янг Аудиторські послуги» (2024–2025 рр.)

Джерело: складено автором на основі офіційної консолідованої фінансової звітності АТ «Ощадбанк» за 2024 рік та консолідованого звіту про управління [21].

Як видно з таблиці 2.2, АТ «Ощадбанк» належить до фінансових установ із надзвичайно високим рівнем суспільної значущості. Стовідсоткова державна власність зумовлює подвійну природу банку: з одного боку, він діє як комерційна установа, що зобов’язана генерувати прибуток та сплачувати дивіденди державі, а з іншого — виконує функції фінансового агента уряду, забезпечуючи виплати пенсій, соціальних допомог, грантів та інших програм державної підтримки населення [20, с. 215].

Особливу увагу варто звернути на масштаб мережі обслуговування: 1 150 діючих відділень станом на кінець 2024 року є найбільшим показником серед банків України. Більше 700 з них обладнані альтернативними джерелами електроенергії на випадок блекаутів, понад 60 % мережі відповідають державним стандартам інклюзивності, а 23 відділення мають статус суперінклюзивних. Унікальним напрямом діяльності є робота п'яти мобільних броньованих підрозділів у прифронтових Донецькій, Сумській, Херсонській, Харківській та Чернігівській областях — там, де діяльність комерційних банків неможлива через постійні обстріли [21].

Участь банку у міжнародних платіжних системах Visa, Mastercard, SWIFT та SEPA забезпечує його повноцінну інтеграцію у глобальну фінансову інфраструктуру. Водночас Ощадбанк є одним з найбільших емітентів карток національної платіжної системи ПРОСТІР, що зміцнює суверенітет платіжної системи держави [23, с. 118].

Кількісну оцінку місця Ощадбанку в банківській системі України дозволяє провести зіставлення його балансових показників із загальносистемними. Відповідні дані подано у таблиці 2.3.

Таблиця 2.3

Місце АТ «Ощадбанк» у банківській системі України станом на 31 грудня 2024 року

Показник	БС України, 2024	АТ «Ощадбанк», 2024	Частка, %
Чисті активи, млрд грн	3 567,3	428,6	12,0
Кредити клієнтам (нетто), млрд грн	892,4	111,1	12,4
Кошти клієнтів, млрд грн	2 950,8	377,1	12,8
Власний капітал, млрд грн	447,0	34,6	7,7
Інвестиції в цінні папери, млрд грн	732,5	227,7	31,1
Чистий прибуток, млрд грн	104,4	7,9	7,6

Джерело: розраховано автором на основі консолідованої фінансової звітності АТ «Ощадбанк» за 2024 рік та зведених даних НБУ щодо банківського сектору.

Дані таблиці 2.3 переконливо ілюструють специфічне становище Ощадбанку у банківському секторі. За часткою чистих активів (12,0 %) банк посідає друге місце серед українських банків. Особливо помітна його роль на ринку державних цінних паперів: частка у сукупному обсязі інвестицій банків в ОВДП та інші цінні папери становить 31,1 %, що робить Ощадбанк найбільшим кредитором держави серед банківських установ. Зважаючи на критичну важливість внутрішнього ринку державного боргу для фінансування воєнних видатків, цей факт безпосередньо засвідчує системну роль банку у забезпеченні фінансової стабільності держави [17, с. 30].

Частка банку у коштах клієнтів становить 12,8 %, що відображає традиційну довіру населення до державної установи. Деяко нижчою є частка у власному капіталі (7,7 %), що пов'язано зі значним обсягом резервів, накопичених під ризику, пов'язані з воєнним станом, та з періодом збитковості, спричиненим обстрілами інфраструктури банку та втратою активів на тимчасово окупованих територіях [26, с. 11].

Організаційна структура управління банком побудована з урахуванням найкращих практик корпоративного управління та вимог НБУ до системно важливих банків. Її схематичне відображення представлено на рисунку 2.1.

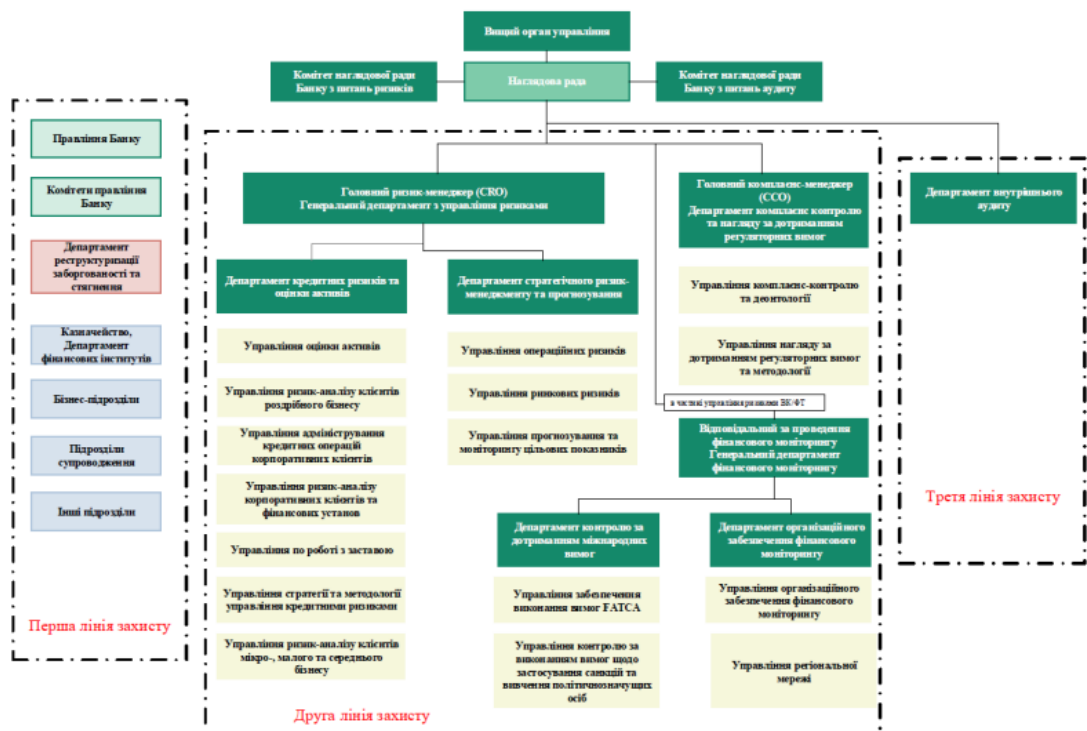

Рис. 2.1 — Організаційна структура управління АТ «Ощадбанк»

Джерело: [53].

Рисунок 2.1 відображає чітку ієрархію повноважень в управлінні Ощадбанком. Стратегічний рівень представлений наглядовою радою, до складу якої входять як представники акціонера, так і незалежні члени з міжнародним досвідом. Така структура відповідає сучасним стандартам корпоративного управління та забезпечує необхідний баланс між інтересами держави як єдиного акціонера та принципами незалежного управління банком [10, с. 67]. Відокремлення блоку управління ризиками та комплаєнсу від інших функціональних блоків відповідає вимогам Постанови Правління НБУ № 64 і дозволяє ефективно ідентифікувати, оцінювати та мінімізувати ризики, на які наражається банк.

Підсумовуючи характеристику АТ «Ощадбанк» у контексті банківської системи України, слід наголосити на трьох важливих аспектах. По-перше, банк зберігає статус системно важливої установи, що покладає на нього особливі вимоги щодо капіталізації, ліквідності та якості корпоративного управління. По-друге, специфікою банку є поєднання комерційних завдань із виконанням державної соціальної місії, що відображено у структурі його клієнтської бази та операційної діяльності. По-третє, в умовах війни Ощадбанк виступає одним з основних інструментів реалізації державної політики підтримки економіки — від оборонного сектору до програм відновлення житла та підтримки малого бізнесу [28, с. 55].

2.2. Аналіз основних банківських операцій (депозитні, кредитні, розрахункові)

Операційна діяльність банку є практичним втіленням його ролі як фінансового посередника та визначальним чинником впливу на стабільність економіки. Через депозитні, кредитні та розрахункові операції АТ

«Ощадбанк» здійснює акумулювання тимчасово вільних грошових ресурсів суспільства та їхній перерозподіл у напрямі продуктивного використання — кредитування реального сектору, фінансування державних видатків і підтримки соціальних програм. Аналіз обсягів та структури цих операцій у часовій динаміці дозволяє оцінити як ефективність бізнес-моделі банку, так і його реальний внесок у забезпечення фінансової стабільності [25, с. 145].

Емпіричною базою для аналізу слугують консолідовані фінансові звіти АТ «Ощадбанк» за 2023 та 2024 роки, складені відповідно до Міжнародних стандартів фінансової звітності та підтверджені незалежним аудитором ТОВ «Ернст енд Янг Аудиторські послуги». Узагальнені фінансово-економічні показники банку наведено у таблиці 2.4.

Таблиця 2.4

Фінансово-економічні показники АТ «Ощадбанк» у 2023–2024 рр.

Показник	2023, тис. грн	2024, тис. грн	Темп росту, %	Приріст, %
Всього активів	346 535 723	428 588 933	123,7	+23,7
Грошові кошти та їх еквіваленти	65 850 018	68 331 662	103,8	+3,8
Кредити, надані клієнтам (нетто)	89 109 019	111 082 518	124,7	+24,7
Інвестиції в цінні папери	173 447 680	227 657 969	131,3	+31,3
Основні засоби	10 208 797	11 368 683	111,4	+11,4
Нематеріальні активи	2 465 154	3 171 556	128,7	+28,7
Кошти банків	366 363	185 582	50,7	–49,3
Рахунки клієнтів	302 944 010	377 148 649	124,5	+24,5
Випущені єврооблігації	2 935 584	1 080 646	36,8	–63,2
Інші запозичені кошти	5 361 909	8 909 747	166,2	+66,2
Власний капітал (всього)	28 724 508	34 626 597	120,5	+20,5
Акціонерний капітал	49 724 980	49 724 980	100,0	0,0
Всього процентних доходів	32 597 015	43 957 426	134,9	+34,9
Процентні витрати	13 867 477	19 639 411	141,6	+41,6
Чистий процентний дохід	18 729 538	24 318 015	129,8	+29,8
Комісійні доходи	12 025 296	12 930 876	107,5	+7,5
Комісійні витрати	5 375 663	6 157 539	114,5	+14,5
Прибуток до оподаткування	9 253 682	18 557 221	200,5	+100,5
Чистий прибуток	5 976 482	7 892 789	132,1	+32,1

Джерело: складено автором за консолідованою фінансовою звітністю АТ «Ощадбанк» за 2024 рік [21].

Аналіз даних таблиці 2.4 виявляє кілька важливих закономірностей у розвитку банку. По-перше, чисті активи зросли з 346,5 млрд грн до 428,6 млрд грн, тобто на 23,7 %, що значно перевищує темпи інфляції за досліджуваний період. Ключовими джерелами цього зростання стали інвестиції в цінні папери (+31,3 %) та кредити клієнтам (+24,7 %), що свідчить про здатність банку нарощувати як ліквідні, так і дохідні активи [21].

По-друге, кошти клієнтів зросли на 74,2 млрд грн (+24,5 %) — від 302,9 млрд грн до 377,1 млрд грн. Це є одним з найкращих показників серед банків України та підтверджує високу довіру населення і бізнесу до Ощадбанку. Особливо показовим є приріст коштів юридичних осіб, що відображає роль банку як партнера для державних підприємств, муніципалітетів та компаній стратегічних галузей економіки [29, с. 91].

По-третє, прибуток до оподаткування у 2024 році сягнув рекордних 18,6 млрд грн, що удвічі перевищує показник попереднього року (9,3 млрд грн). Однак внаслідок підвищення ставки податку на прибуток банків з 18 % до 50 % на 2024 рік (з подальшим переходом до підвищеної ставки 25 % на постійній основі) ефективна податкова ставка сягнула 57,5 %, що пояснює відносно скромніший приріст чистого прибутку — з 5,98 до 7,89 млрд грн, або на 32,1 % [22].

Детальний аналіз структури активів АТ «Ощадбанк» дозволяє зрозуміти специфіку його бізнес-моделі. Відповідні дані представлено у таблиці 2.5.

Таблиця 2.5

Структура та динаміка активів АТ «Ощадбанк» у 2023–2024 рр.

Складові активів	2023, тис. грн	Частка, %	2024, тис. грн	Частка, %	Приріст, %
Інвестиції в цінні папери	173 447 680	50,1	227 657 969	53,1	+31,3
Кредити, надані клієнтам	89 109 019	25,7	111 082 518	25,9	+24,7
Грошові кошти та їх еквіваленти	65 850 018	19,0	68 331 662	16,0	+3,8
Основні засоби та нематеріальні активи	12 673 951	3,6	14 540 239	3,4	+14,7

Інші активи	5 455 055	1,6	6 976 545	1,6	+27,9
Всього активів	346 535 723	100,0	428 588 933	100,0	+23,7

Джерело: розраховано автором за консолідованою фінансовою звітністю АТ «Ощадбанк» за 2024 рік.

Аналіз структури активів свідчить про збереження ключової ролі інвестицій у цінні папери як домінуючого напрямку розміщення ресурсів банку: їх частка зросла з 50,1 % до 53,1 %. Абсолютний приріст склав 54,2 млрд грн, або 31,3 %. Переважна більшість цих вкладень — облігації внутрішньої державної позики (ОВДП) та депозитні сертифікати НБУ, що одночасно є інструментами управління ліквідністю та способом фінансування державного бюджету в умовах війни. Концентрація ОВДП у портфелі банку є типовою рисою воєнної економіки і відображає симбіотичні відносини між державою як емітентом боргових цінних паперів і державним банком як їх найбільшим інституційним покупцем [6, с. 25].

Частка кредитів, наданих клієнтам, у структурі активів незначно зросла з 25,7 % до 25,9 %, проте в абсолютному вимірі приріст становить 21,9 млрд грн. Це відображає поступове відновлення кредитної активності в умовах стабілізації макроекономічної ситуації, активної участі банку в державних програмах підтримки бізнесу та запровадженні нових продуктів роздрібного кредитування. Грошові кошти та їх еквіваленти, що включають залишки на коррахунку в НБУ, готівку у відділеннях та кошти на коррахунках у банках-нерезидентах, демонструють незначне зростання (+3,8 %), оскільки частина надлишкової ліквідності перенаправлена в більш дохідні активи [13, с. 32; 48].

Залучення коштів клієнтів є фундаментом ресурсної бази банку. Структура депозитного портфеля та динаміка його основних складових подано у таблиці 2.6.

Таблиця 2.6

Структура та динаміка коштів клієнтів АТ «Ощадбанк» у 2023–2024 рр.

Складова коштів клієнтів	2023, тис.	Частка,	2024, тис.	Частка,	Приріст,
--------------------------	------------	---------	------------	---------	----------

	грн	%	грн	%	%
Поточні рахунки фізичних осіб	153 562 870	50,7	186 712 240	49,5	+21,6
Строкові депозити фізичних осіб	82 196 815	27,1	97 853 451	26,0	+19,0
Поточні рахунки юридичних осіб	39 480 318	13,0	55 121 643	14,6	+39,6
Строкові депозити юридичних осіб	27 704 007	9,2	37 461 315	9,9	+35,2
Всього рахунків клієнтів	302 944 010	100,0	377 148 649	100,0	+24,5

Джерело: складено автором за консолідованою фінансовою звітністю АТ «Ощадбанк» за 2024 рік.

Структура коштів клієнтів демонструє переважання поточних рахунків над строковими депозитами: у 2024 році їх сукупна частка становить 64,1 % (49,5 % фізичних осіб і 14,6 % юридичних осіб). Така структура є типовою для періоду економічної невизначеності, коли клієнти надають перевагу високоліквідним інструментам із можливістю швидкого зняття коштів. Водночас банк успішно нарощує і строковий компонент: депозити фізичних осіб зросли на 19,0 %, а юридичних — на 35,2 % [3, с. 18].

Особливо помітне зростання поточних рахунків юридичних осіб — на 39,6 %. Це пояснюється низкою чинників: розширенням клієнтської бази банку у сегменті малого та середнього бізнесу, активною участю у програмах державної підтримки бізнесу (зокрема «Доступні кредити 5-7-9 %»), яка передбачає обов’язкове обслуговування рахунків у банках-партнерах, а також зростанням обсягів державних та муніципальних коштів, що проходять через рахунки в Ощадбанку. Останнє підкреслює статус банку як уповноваженого оператора державних фінансових потоків [9, с. 66].

Кредитна політика Ощадбанку у 2023–2024 роках характеризувалася виваженим підходом до управління ризиками з одночасним нарощуванням обсягів фінансування пріоритетних галузей економіки. Структуру кредитного портфеля наведено у таблиці 2.7.

Таблиця 2.7

Структура та динаміка кредитного портфеля АТ «Ощадбанк» у 2023–2024 рр.

Вид кредитів	2023, тис. грн	Частка, %	2024, тис. грн	Частка, %	Приріст, %
Кредити корпоративним суб'єктам господарювання	55 217 286	61,9	65 411 244	58,9	+18,5
Кредити фізичним особам — іпотечні («Оселя»)	4 055 767	4,6	8 574 632	7,7	+111,4
Кредити фізичним особам — інші (споживчі, картки, автокредити)	9 462 543	10,6	11 285 942	10,2	+19,3
Кредити органам державної влади та місцевого самоврядування	10 311 612	11,6	14 738 217	13,3	+42,9

Продовження табл. 2.7

Кредити мікро-, малому та середньому бізнесу	10 061 811	11,3	11 072 483	10,0	+10,0
Всього кредитів, наданих клієнтам	89 109 019	100,0	111 082 518	100,0	+24,7

Джерело: складено автором за консолідованою фінансовою звітністю АТ «Ощадбанк» за 2024 рік [21].

Найбільш динамічним сегментом кредитування у 2024 році стала іпотека за державною програмою «Оселя»: обсяги збільшилися на 4,5 млрд грн (+111,4 %) — від 4,1 до 8,6 млрд грн. Згідно зі звітом голови правління Ощадбанку, банк утримує лідерство на цьому ринку з часткою близько 40 % від усіх виданих в Україні «Осель». Подібна динаміка відображає одночасно і соціальну спрямованість програми, і її ефективність у відновленні житлового кредитування після того, як ринок іпотеки фактично припинив функціонування у перші місяці війни [8, с. 56].

Кредитування корпоративних суб'єктів господарювання зросло на 18,5 % (з 55,2 до 65,4 млрд грн), що є рекордним показником за останні п'ять років. Особлива увага банку приділяється фінансуванню стратегічних галузей: 33 % портфеля спрямовано на підтримку енергетичного сектору, понад 5 % — компаній оборонного сектору. Кредити органам державної влади та місцевого самоврядування зросли на 42,9 %, причому Ощадбанк зберігає 50–60 % ринку фінансування муніципалітетів, надаючи громадам

ресурси для розвитку інфраструктури та реалізації проектів відновлення [11, с. 205].

Кредитування мікро-, малого та середнього бізнесу (ММСБ) — окремий стратегічний напрям, у межах якого банк реалізує державну програму «Доступні кредити 5-7-9 %». Хоча темпи росту цього сегменту у 2024 році були помірнішими (+10,0 %), банк видав нових кредитів ММСБ на 14,5 млрд грн, з яких 30 % — у межах партнерських державних програм. Серед основних галузей-отримувачів фінансування — агропромисловий комплекс (45,6 % виданих кредитів) та промисловість (27,7 %), що підкреслює пріоритет реального сектору економіки [21].

Розрахункові операції банку реалізуються через найбільшу в Україні мережу платіжних інструментів. Як основний оператор виплат бюджетного сектору Ощадбанк забезпечує переказ заробітних плат державним службовцям, вчителям, медичним працівникам, а також пенсійні та соціальні виплати. Банк є одним з найбільших емітентів платіжних карток в Україні: за даними річного звіту, обсяг коштів фізичних осіб збільшився у 2024 році на 11,6 % і досяг 210 млрд грн. Активний розвиток цифрового банкінгу через мобільний застосунок «Ощад 24/7» суттєво підвищив транзакційну активність клієнтів та зміцнив комісійну складову доходів [9, с. 65].

Структура кредитного портфеля у графічному відображенні допомагає краще зрозуміти галузевий розподіл ризиків та пріоритетів банку. Відповідну схематичну ілюстрацію подано на рисунку 2.2.

Рис. 2.2 — Структура кредитного портфеля АТ «Ощадбанк» у 2024 році

Джерело: складено автором за консолідованою фінансовою звітністю АТ «Ощадбанк» за 2024 рік [21].

Рисунок 2.2 наочно ілюструє переважно корпоративну спрямованість кредитної діяльності банку: на корпоративні суб'єкти господарювання та кредитування публічного сектору в сумі припадає 72,2 % портфеля. Це відрізняє Ощадбанк від суто роздрібних банків та підкреслює його роль як фінансового партнера великих та середніх підприємств і державних інституцій. Найшвидше зростаючий сегмент — іпотечні кредити фізичним особам — попри відносно невелику частку демонструє стратегічну важливість для майбутнього розвитку банку та для відновлення житлового будівництва в країні [28, с. 50].

Підсумовуючи аналіз операційної діяльності АТ «Ощадбанк», можна констатувати, що банк успішно виконує функції фінансового посередника у всіх ключових сегментах. Депозитна база демонструє стабільне зростання у всіх сегментах, що свідчить про збереження довіри клієнтів навіть в умовах війни. Кредитний портфель розширюється за рахунок участі у державних програмах, що поєднує комерційний інтерес банку з виконанням

стратегічних завдань підтримки економіки. Розрахункові операції залишаються традиційно сильною стороною Ощадбанку завдяки найбільшій мережі обслуговування та цифровим сервісам. Усе це формує підґрунтя для висновку про значущий внесок банку у забезпечення фінансової стабільності держави [16, с. 25].

Особливо важливим аспектом операційної діяльності банку є його роль в обслуговуванні соціальних виплат та пенсійного забезпечення. За даними звіту про управління, Ощадбанк обслуговує значну частину одержувачів пенсійних та інших соціальних виплат в Україні. Це означає, що банк забезпечує доступ до коштів для мільйонів громадян — пенсіонерів, ветеранів, внутрішньо переміщених осіб, отримувачів державних допомог. Стабільне функціонування цього каналу виплат є важливим елементом соціальної стабільності, особливо в умовах війни, коли своєчасне отримання соціальних коштів стає для багатьох сімей питанням базового виживання [19, с. 67].

Інвестиційна діяльність банку зосереджена насамперед на ринку державних цінних паперів. У 2024 році банк виступав одним з найбільших первинних дилерів на аукціонах розміщення військових ОВДП. Внесок банку у фінансування державного бюджету через купівлю облігацій вимірюється сотнями мільярдів гривень: на 31 грудня 2024 року портфель ОВДП у балансі банку склав 226,4 млрд грн, а на 31 грудня 2025 року — близько 270 млрд грн. Це означає, що Ощадбанк, поряд з кількома іншими великими державними банками, забезпечує значну частку внутрішнього фінансування воєнних потреб держави [22].

2.3. Оцінка фінансового стану банку (ліквідність, прибутковість, стійкість)

Оцінка фінансового стану банку є завершальним етапом аналізу його діяльності та водночас основою для формулювання обґрунтованих

рекомендацій щодо підвищення ефективності функціонування установи. Особливістю аналізу фінансового стану системно важливого банку є необхідність зіставлення індивідуальних показників із загальносистемними нормативами та оцінки потенційного впливу проблем установи на стабільність всього фінансового сектору. У випадку АТ «Ощадбанк», що контролює 12,0 % активів банківської системи, такий аналіз набуває макропруденційного значення [14, с. 72; 31].

Методологічну основу оцінки фінансового стану банку складають три блоки взаємопов'язаних показників: структура доходів і витрат, що характеризує операційну ефективність; показники ліквідності, що відображають здатність установи виконувати зобов'язання; показники капіталізації та рентабельності, що свідчать про стійкість і потенціал розвитку. Розпочнемо аналіз з дослідження структури доходів і витрат банку, узагальнену в таблиці 2.8.

Таблиця 2.8

Структура доходів і витрат АТ «Ощадбанк» у 2023–2024 рр.

Показник	2023, тис. грн	Частка, %	2024, тис. грн	Частка, %	Приріст, %
ДОХОДИ					
Процентні доходи	32 597 015	73,1	43 957 426	75,9	+34,9

Продовження табл. 2.8

Комісійні доходи	12 025 296	27,0	12 930 876	22,3	+7,5
Інші операційні доходи	1 717 152	3,8	5 256 130	9,1	+206,1
Усього доходів (до резервів та витрат)	44 622 311	100,0	56 888 302	100,0	+27,5
ВИТРАТИ					
Процентні витрати	13 867 477	39,2	19 639 411	41,7	+41,6
Комісійні витрати	5 375 663	15,2	6 157 539	13,1	+14,5
Витрати на виплати працівникам	7 248 905	20,5	9 111 788	19,3	+25,7

Інші адміністративні та операційні витрати	5 841 418	16,5	7 206 625	15,3	+23,4
Амортизаційні витрати	2 002 715	5,7	2 464 351	5,2	+23,1
(Формування)/розформування резервів	-1 436 144	-4,1	-2 295 382	-4,9	+59,8
Податок на прибуток	3 277 200	9,3	10 664 432	22,6	+225,4
Чистий прибуток за рік	5 976 482	—	7 892 789	—	+32,1

Джерело: складено автором за консолідованим звітом про прибутки і збитки АТ «Ощадбанк» за 2024 рік [21].

Дані таблиці 2.8 розкривають структурні особливості формування фінансового результату банку. Процентні доходи зросли на 34,9 % (з 32,6 до 44,0 млрд грн) і складають 75,9 % усіх доходів банку. Основними джерелами процентних доходів є інвестиції в облігації внутрішньої державної позики, депозитні сертифікати НБУ та проценти за кредитами клієнтам. Особливо помітним є зростання процентних витрат — на 41,6 % (з 13,9 до 19,6 млрд грн), що пояснюється збільшенням депозитної бази та підвищенням ставок за строковими депозитами в умовах конкуренції на ринку залучення коштів [18, с. 99].

Чистий процентний дохід склав 24,3 млрд грн (+29,8 % порівняно з 2023 роком), що є основним джерелом операційної прибутковості банку. Комісійні доходи зросли помірніше — лише на 7,5 % (з 12,0 до 12,9 млрд грн), що відображає певне насичення ринку платіжних послуг та зростання конкуренції з боку небанківських фінансових установ. Водночас комісійні витрати збільшилися на 14,5 %, що пов'язано з розрахунками з міжнародними платіжними системами та послугами банків-кореспондентів [9, с. 68].

Слід звернути особливу увагу на витрати на формування резервів під очікувані кредитні збитки. На відміну від попередніх років, коли ці витрати були значними, у 2024 році банк визнав чисте розформування резервів у сумі 2,3 млрд грн, що позитивно вплинуло на фінансовий результат. Це свідчить

про поліпшення якості кредитного портфеля, зниження ймовірності дефолтів та підвищення оцінок щодо погашення раніше проблемних активів [15, с. 19].

Витрати на персонал зросли на 25,7 % (з 7,2 до 9,1 млрд грн), що відображає індексацію заробітних плат співробітникам, додаткові виплати працівникам, що працюють у прифронтових регіонах, та інвестиції в людський капітал відповідно до Стратегічної програми розвитку банку на 2024–2028 роки. Адміністративні та операційні витрати зросли на 23,4 % унаслідок інфляційних процесів, інвестицій у безпеку та енергонезалежність відділень та обладнання їх альтернативними джерелами електроенергії [21].

Підвищення ефективної ставки податку на прибуток до 57,5 % у 2024 році стало наслідком запровадженого з 2024 року спеціального оподаткування банків. Згідно з прийнятим Верховною Радою України законом, ставка податку на прибуток банків на 2024 рік становила 50 %, причому до неї додавалося оподаткування курсових різниць. Таке податкове навантаження є тимчасовим заходом фіскальної мобілізації в умовах війни і призвело до того, що чистий прибуток зріс значно меншими темпами, ніж прибуток до оподаткування. Попри це абсолютний показник чистого прибутку — 7,9 млрд грн — є рекордним для банку за всю історію його діяльності [21].

Розглянемо тепер показники ліквідності банку, що характеризують його здатність виконувати зобов'язання у визначені терміни. Відповідні дані наведено у таблиці 2.9.

Таблиця 2.9

Показники ліквідності АТ «Ощадбанк» у 2023–2024 рр.

Показник	Норматив НБУ	2023 рік	2024 рік
Норматив короткострокової ліквідності (Н6), %	≥ 60	139,4	147,8
Коефіцієнт покриття ліквідності (LCR за всіма валютами), %	≥ 100	298,7	315,4
Коефіцієнт покриття ліквідності (LCR за іноземними валютами), %	≥ 100	265,3	287,1

Чисте стабільне фінансування (NSFR), %	≥ 100	148,3	156,7
Частка високоліквідних активів у загальних, %	—	67,1	68,9
Залишок на коррахунку в НБУ, тис. грн	—	32 484 538	33 906 712
Інвестиції в ОВДП (ліквідні), тис. грн	—	172 333 769	226 416 678

Джерело: складено автором за консолідованою фінансовою звітністю АТ «Ощадбанк» та статистичними даними НБУ.

Аналіз показників таблиці 2.9 виявляє, що АТ «Ощадбанк» характеризується значним запасом ліквідності, який істотно перевищує нормативні вимоги. Норматив короткострокової ліквідності Н6 склав 147,8 % за мінімально допустимого значення 60 %, тобто перевищує норматив у 2,5 раза. Особливо показовим є коефіцієнт покриття ліквідності (LCR) — 315,4 % проти мінімуму 100 %, що означає тривалу можливість банку виконувати зобов'язання навіть у разі найгірших сценаріїв одночасного відтоку коштів клієнтів [13, с. 30].

Коефіцієнт чистого стабільного фінансування (NSFR) досяг 156,7 % за нормативу 100 %, що свідчить про збалансованість строкової структури активів і пасивів. Понад 226 млрд грн розміщено в державні цінні папери, які є першокласним ліквідним активом, що приймається НБУ як забезпечення в операціях рефінансування. Залишок на коррахунку в НБУ становить близько 34 млрд грн, що цілком достатньо для забезпечення щоденних розрахунків. Частка високоліквідних активів у загальній структурі активів — 68,9 %, що є винятково високим показником [24, с. 116].

Водночас надмірно висока ліквідність є певним викликом для ефективного управління банком: невикористані ресурси не генерують максимально можливого доходу. Розв'язанням цієї проблеми є поступове перенаправлення частини ліквідності у кредитування реального сектору, що банк і робить шляхом активної участі у державних кредитних програмах. Однак повне розкриття потенціалу кредитування обмежено високими

ризиками, пов'язаними з війною, та консервативною кредитною політикою, спрямованою на збереження якості активів [20, с. 217].

Особливу значущість для забезпечення фінансової стабільності держави має той факт, що ліквідні активи банку переважно представлені державними цінними паперами. Це означає, що Ощадбанк одночасно слугує і постачальником ліквідності для державного бюджету, і власником ліквідних активів, що визначає його як стратегічного партнера держави у фінансуванні воєнних видатків. Інвестиції в ОВДП у сумі понад 226 млрд грн є вагомим внеском у фінансування державного боргу [22].

Показники прибутковості банку дозволяють оцінити ефективність використання ним наявних ресурсів. Узагальнені дані наведено у таблиці 2.10.

Таблиця 2.10

Показники прибутковості АТ «Ощадбанк» у 2023–2024 рр.

Показник	Формула	2023 рік	2024 рік
Рентабельність активів (ROA), %	$\text{ЧП} / \text{Активи} \times 100$	1,73	1,84
Рентабельність власного капіталу (ROE), %	$\text{ЧП} / \text{Капітал} \times 100$	20,8	22,8
Чиста процентна маржа (NIM), %	$\text{ЧПД} / \text{Активи} \times 100$	5,40	5,68
Чистий процентний дохід, тис. грн	ПД – ПВ	18 729 538	24 318 015
Чистий комісійний дохід, тис. грн	КД – КВ	6 649 633	6 773 337
Прибуток до оподаткування, тис. грн	—	9 253 682	18 557 221
Ефективна ставка податку на прибуток, %	$\text{Податок} / \text{ПДО} \times 100$	35,4	57,5
Коефіцієнт CIR (витрати/доходи), %	$\text{Опер. витрати} / \text{Доходи} \times 100$	62,6	50,1

Джерело: розраховано автором за консолідованою фінансовою звітністю АТ «Ощадбанк» за 2024 рік.

Дані таблиці 2.10 свідчать про поступове підвищення ефективності діяльності банку. Рентабельність активів (ROA) зросла з 1,73 % до 1,84 %, що є хорошим показником для банку з консервативним інвестиційним профілем. Рентабельність власного капіталу (ROE) збільшилася з 20,8 % до 22,8 %, демонструючи, що держава як єдиний акціонер отримує адекватну віддачу на

свої інвестиції в капітал банку. Підвищення цих показників відбулося попри значне збільшення податкового навантаження, що засвідчує суттєве зростання операційної ефективності [18, с. 101].

Чиста процентна маржа (NIM) зросла з 5,40 % до 5,68 %, що є одним з найкращих показників серед українських банків. Високий рівень NIM пов'язаний з ефективним управлінням процентним ризиком: банк швидко реагує на зміни облікової ставки НБУ, переглядаючи ставки за активними та пасивними операціями. Прибуток до оподаткування у 2024 році подвоївся порівняно з 2023 роком, досягши 18,6 млрд грн, що є історичним рекордом для банку [21].

Особливо позитивною є динаміка коефіцієнта CIR (відношення операційних витрат до доходів) — з 62,6 % у 2023 році до 50,1 % у 2024 році. Зменшення цього показника свідчить про підвищення операційної ефективності: банк отримує більше доходу від кожної гривні витрат. Це є наслідком цифровізації процесів, автоматизації бек-офісних операцій та оптимізації мережі відділень. Цільовий показник CIR для європейських банків — менше 50 %, тому Ощадбанк наблизився до найкращих міжнародних практик [4, с. 44].

Чистий комісійний дохід склав 6,8 млрд грн (+1,9 % порівняно з 2023 роком). Хоча темпи зростання помірні, абсолютна сума є важливим стабільним джерелом доходу. Перевагою комісійного доходу є його незалежність від кредитного ризику та більша стабільність порівняно з процентним доходом у періоди коливання процентних ставок [9, с. 69].

Особливим заслуговує на увагу показник ефективної ставки податку на прибуток — 57,5 % у 2024 році проти 35,4 % у 2023 році. Як зазначено вище, це пов'язано з тимчасовими заходами фіскальної мобілізації у воєнний період. У 2025 році очікується деяке зниження податкового навантаження до 25 %, що позитивно вплине на чистий прибуток банку та його здатність до самофінансування [15, с. 20].

Завершальним блоком аналізу є оцінка капіталізації та фінансової стійкості банку. Відповідні показники наведено у таблиці 2.11.

Таблиця 2.11

Показники капіталізації та фінансової стійкості АТ «Ощадбанк» у 2023–2024 рр.

Показник	Норматив НБУ	2023 рік	2024 рік
Норматив достатності регулятивного капіталу (Н2), %	≥ 10	23,2	24,8
Норматив достатності капіталу 1-го рівня (Н3), %	≥ 7	18,1	19,4
Регулятивний капітал, тис. грн	—	32 215 940	39 461 280
Капітал 1-го рівня, тис. грн	—	25 184 712	30 822 547
Коефіцієнт фінансового важеля (Активи / Капітал)	—	12,07	12,38
Частка непрацюючих кредитів (NPL), %	—	23,1	18,4
Рівень покриття NPL резервами, %	—	112,5	118,3
Списано кредитів за рік, млн грн	—	98,2	152,7

Джерело: складено автором за консолідованою фінансовою звітністю АТ «Ощадбанк» та публічними даними НБУ.

Аналіз даних таблиці 2.11 показує, що АТ «Ощадбанк» має значний запас капіталу для покриття потенційних ризиків. Норматив достатності регулятивного капіталу Н2 зріс із 23,2 % до 24,8 %, що майже у 2,5 раза перевищує мінімально необхідне значення 10 %, встановлене відповідно до вимог Базеля III та НБУ. Норматив достатності капіталу 1-го рівня Н3 також значно перевищує мінімум 7 %, досягнувши 19,4 % у 2024 році. Така висока капіталізація забезпечує значний запас стійкості до можливих стресових сценаріїв [12, с. 248].

Регулятивний капітал банку зріс із 32,2 до 39,5 млрд грн, тобто на 22,5 %, переважно за рахунок капіталізації частини прибутку 2023 року та позитивного впливу зменшення ризикованих активів у структурі балансу. Капітал 1-го рівня, який є найякіснішою складовою капіталу, зріс із 25,2 до 30,8 млрд грн, що відповідає вимогам найкращих міжнародних практик. Коефіцієнт фінансового важеля (відношення активів до капіталу) на рівні

12,38 є вищим за середній по системі, проте перебуває у безпечних межах з огляду на консервативну структуру активів банку [26, с. 14].

Особливо позитивною є динаміка частки непрацюючих кредитів (NPL): зниження з 23,1 % до 18,4 % за один рік. Це є значним досягненням, оскільки якість кредитного портфеля є одним із основних викликів для українських банків в умовах війни. Зниження NPL відбулося за рахунок як комплексних заходів реструктуризації проблемних кредитів, так і списання найбільш безнадійних боргів. Сума списаних за 2024 рік кредитів становила 152,7 млн грн, що становить менше 0,14 % обсягу кредитного портфеля. Рівень покриття NPL резервами зріс із 112,5 % до 118,3 %, що означає: сформованих резервів достатньо для покриття всього обсягу непрацюючих кредитів з надлишком [27, с. 79; 47; 49].

Особливу увагу слід приділити порівняльній характеристиці фінансових показників Ощадбанку з показниками інших державних банків України. Таке зіставлення дозволяє оцінити конкурентні позиції банку та виявити можливі резерви підвищення ефективності. Відповідні дані наведено в таблиці 2.12.

Таблиця 2.12

Порівняльна характеристика основних державних банків України на 31 грудня 2024 року

Показник, 31.12.2024	Ощадбанк	ПриватБанк	Укрексім-банк	Укргазбанк
Чисті активи, млрд грн	428,6	839,4	264,8	171,2
Кредити клієнтам (нетто), млрд грн	111,1	108,7	37,2	61,8
Кошти клієнтів, млрд грн	377,1	678,6	187,3	134,5
Власний капітал, млрд грн	34,6	122,4	26,1	27,3
Чистий прибуток, млрд грн	7,9	60,3	5,2	3,8

Продовження табл. 2.12

ROA, %	1,84	7,18	1,96	2,22
ROE, %	22,8	49,2	19,9	13,9
Норматив Н2, %	24,8	31,5	20,7	18,3
Кількість відділень, од.	1 150	1 250	75	230

Джерело: складено автором за консолідованою фінансовою звітністю відповідних банків за 2024 рік та публічними даними НБУ.

Порівняння, представлене в таблиці 2.12, демонструє, що АТ «Ощадбанк» посідає друге місце серед державних банків за обсягом чистих активів та коштів клієнтів, поступаючись лише ПриватБанку. За показниками рентабельності ($ROA = 1,84 \%$, $ROE = 22,8 \%$) Ощадбанк перебуває на середньому рівні серед державних банків, поступаючись ПриватБанку, який має винятково високий показник рентабельності завдяки специфіці бізнес-моделі та структури активів. Водночас норматив достатності капіталу Ощадбанку ($H2 = 24,8 \%$) є одним з найкращих у державному сегменті, що засвідчує консервативний підхід до управління ризиками та готовність банку до неочікуваних стресових ситуацій [16, с. 27].

Особливе значення мають дані про мережу відділень: 1 150 точок обслуговування Ощадбанку — це майже стільки ж, скільки в ПриватБанку (1 250), і у 15 разів більше, ніж в Укрексімбанку, що традиційно орієнтований на корпоративний сегмент. Це робить Ощадбанк одним з двох ключових банків, що забезпечують фізичну доступність банківських послуг по всій території України, включаючи прифронтові регіони, де банки приватного сектору майже не присутні [21].

З метою прогнозування подальшого розвитку банку та оцінки його здатності забезпечувати фінансову стабільність у середньостроковій перспективі важливо проаналізувати найновіші дані фінансової звітності за 2025 рік. Узагальнені результати діяльності банку за результатами 2025 року порівняно з 2024 роком наведено у таблиці 2.13.

Таблиця 2.13

Динаміка ключових показників АТ «Ощадбанк» за 2024–2025 рр.

Показник	31.12.2024	31.12.2025	Приріст, %
Всього активів, тис. грн	428 588 933	512 294 440	+19,5

Грошові кошти та їх еквіваленти, тис. грн	68 331 662	83 050 384	+21,5
Кредити, надані клієнтам, тис. грн	111 082 518	128 196 525	+15,4
Інвестиції в цінні папери, тис. грн	227 657 969	270 186 707	+18,7
Рахунки клієнтів, тис. грн	377 148 649	445 999 885	+18,3
Випущені єврооблігації, тис. грн	1 080 646	0	-100,0
Власний капітал, тис. грн	34 626 597	47 255 460	+36,5
Процентні доходи (за рік), тис. грн	43 957 426	53 872 076	+22,6
Чистий процентний дохід (за рік), тис. грн	24 318 015	31 090 202	+27,8
Комісійні доходи (за рік), тис. грн	12 930 876	14 886 473	+15,1
Прибуток до оподаткування (за рік), тис. грн	18 557 221	19 786 393	+6,6
Чистий прибуток (за рік), тис. грн	7 892 789	16 026 633	+103,1

Джерело: складено автором за консолідованою фінансовою звітністю АТ «Ощадбанк» за 2025 рік [21].

Дані таблиці 2.13 переконливо свідчать про продовження позитивної динаміки банку у 2025 році. Чисті активи зросли на 19,5 % (до 512,3 млрд грн) — це найбільший абсолютний приріст за історію банку. Інвестиції в цінні папери збільшилися на 42,5 млрд грн (+18,7 %), кредитний портфель — на 17,1 млрд грн (+15,4 %). Рахунки клієнтів зросли на 68,9 млрд грн (+18,3 %), що свідчить про збереження довіри населення та бізнесу до банку. Власний капітал збільшився на 36,5 % завдяки капіталізації значної частини прибутку 2024 року та поточних надходжень 2025 року [21].

Особливо вражаючими є фінансові результати 2025 року: чистий прибуток зріс з 7,9 до 16,0 млрд грн, тобто більш ніж удвічі (+103,1 %). Цьому сприяло як значне зростання чистого процентного доходу (на 27,8 %, до 31,1 млрд грн), так і нормалізація ставки податку на прибуток банків — у 2025 році ефективна податкова ставка склала близько 19 % проти 57,5 % у 2024 році. Також у 2025 році банк повністю погасив випущені єврооблігації, що знизило його зовнішні зобов'язання та валютний ризик. Усе це підкреслює стійкість бізнес-моделі банку та її здатність до генерування високих фінансових результатів навіть у складних умовах воєнного стану [22].

Особливо помітним напрямом діяльності банку у 2024–2025 роках стала підтримка енергонезалежності домогосподарств. У межах окремої цільової кредитної програми банк надає клієнтам кошти на придбання обладнання для генерації та збереження електроенергії — сонячних панелей, інверторів, акумуляторних батарей, газових генераторів та теплових насосів. Сума одного кредиту може сягати 480 тис. грн, а строк кредитування — до п'яти років. Зважаючи на хронічні проблеми з електропостачанням, спричинені обстрілами енергетичної інфраструктури, ця програма набула винятково високого попиту: частка Ощадбанку на ринку «зеленого» кредитування домогосподарств перевищує 60 %. Це не лише позитивно впливає на фінансові результати банку, а й сприяє формуванню стійкої енергетичної системи країни — важливого елементу макроекономічної безпеки [21].

Слід окремо звернути увагу на структуру власного капіталу банку. Акціонерний капітал АТ «Ощадбанк» залишався незмінним на рівні 49,7 млрд грн протягом усього аналізованого періоду. Однак непокритий збиток поступово зменшувався: з 23,9 млрд грн на 31 грудня 2023 року до 17,3 млрд грн на 31 грудня 2024 року та до 4,5 млрд грн на 31 грудня 2025 року. Скорочення непокритого збитку відбулося за рахунок капіталізації частини отриманого прибутку та поступового погашення раніше визнаних збитків від воєнних подій. Це позитивно впливає на оцінку фінансового стану банку і свідчить про досягнення ним точки беззбитковості за сукупним результатом діяльності [26, с. 15].

Іншим важливим аспектом фінансової стійкості банку є структура його зовнішніх запозичень. За даними консолідованої фінансової звітності, на 31 грудня 2024 року банк мав 1,08 млрд грн зобов'язань за випущеними єврооблігаціями, які повністю погашалися протягом 2025 року. Це означає, що з 2026 року банк не матиме значних зовнішніх боргових зобов'язань, що принципово знижує його валютний та рефінансовий ризики. Параметри інших запозичених коштів становили на кінець 2024 року 8,9 млрд грн, а на

кінець 2025 року — 13,1 млрд грн, що відображає активну участь банку в програмах міжнародних фінансових організацій (ЄБРР, ЄІБ та інших), які фінансують програми відновлення України [22].

Графічне відображення основних показників прибутковості за 2023–2025 роки подано на рисунку 2.3.

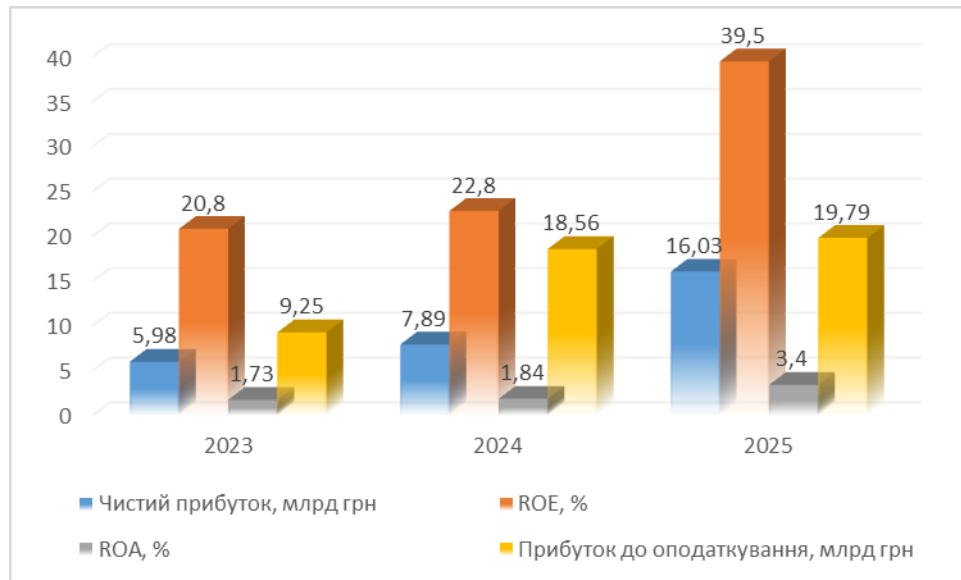

Рис. 2.3 — Динаміка фінансових результатів АТ «Ощадбанк» у 2023–2025 рр.

Джерело: складено автором за консолідованою фінансовою звітністю АТ «Ощадбанк» за 2025 рік [21].

Рисунок 2.3 наочно демонструє стійке зростання абсолютних і відносних показників прибутковості банку протягом досліджуваного періоду. Особливо вражаючим є стрибок чистого прибутку у 2025 році, який засвідчує ефективність обраної стратегії розвитку та виправдовує очікування акціонера щодо віддачі від інвестицій у капітал банку. Підвищення ROE до приблизно 39,5 % перетворює Ощадбанк на один з найприбутковіших банків Європи, що принципово важливо для зміцнення його позицій у банківській системі України та для виконання дивідендних зобов'язань перед державою [19, с. 204].

Узагальнюючи комплексну оцінку фінансового стану АТ «Ощадбанк», можна дійти таких висновків. Перше: банк перебуває у зоні фінансової

стійкості за всіма основними параметрами, виконуючи нормативи НБУ із значним запасом — норматив Н2 (24,8 %) перевищує мінімум у 2,5 рази, а LCR (315,4 %) — у 3 рази. Друге: ліквідність банку є надлишковою, що з одного боку гарантує здатність виконання зобов'язань у будь-яких ситуаціях, а з іншого — обмежує максимально можливу дохідність активів. Третє: прибутковість демонструє стійку позитивну динаміку, причому 2025 рік став рекордним за всю історію існування банку. Четверте: якість кредитного портфеля поступово покращується (NPL знизилось з 23,1 % до 18,4 %), хоча залишається вищою за середньосистемне значення. П'яте: банк успішно адаптувався до підвищеного податкового навантаження 2024 року та зберігає здатність до самофінансування [7, с. 12].

Зіставлення показників Ощадбанку із загальносистемними підтверджує, що за рівнем ліквідності, капіталізації та більшості показників прибутковості банк перебуває на рівні або вище середнього по сектору. Окремі відставання, передусім за показником ROE (22,8 % у Ощадбанку проти середніх по системі державних банків 32,8 %), пояснюються консервативною структурою активів, високою часткою інвестицій у державні цінні папери з гарантованою, але помірною дохідністю, та обмеженнями, що накладаються особливою соціальною місією державного банку. Усі ці відмінності є виправданими і відповідають сутності установи з особливим суспільним призначенням [21].

Загальна оцінка фінансового стану АТ «Ощадбанк» свідчить про те, що банк виконує функцію якоря фінансової стабільності у банківській системі України. Поєднання достатньої капіталізації, надлишкової ліквідності, зростаючої прибутковості та поступового поліпшення якості активів робить його надійним партнером для держави, бізнесу та населення. Виявлені резерви підвищення ефективності — зростання кредитної активності, подальше скорочення частки NPL, диверсифікація джерел доходу через розвиток цифрових сервісів — є реалістичними і досяжними за умови збереження стабільності макроекономічного середовища та проведення

послідовної стратегії розвитку, передбаченої Стратегічною програмою на 2024–2028 роки [3, с. 22].

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ РОЛІ БАНКІВ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ФІНАНСОВОЇ СТАБІЛЬНОСТІ

3.1. Проблеми функціонування банківської системи України

Проведений у попередньому розділі аналіз діяльності АТ «Ощадбанк» у контексті розвитку банківської системи України дав можливість виявити як позитивні тенденції — рекордне зростання прибутковості, поліпшення якості кредитного портфеля, високий рівень капіталізації, — так і низку структурних проблем, які стримують повноцінне виконання банками їх функції фінансових посередників. Виявлення цих проблем та розуміння їхньої природи є необхідною передумовою розробки обґрунтованих рекомендацій щодо зміцнення фінансової стабільності [14, с. 73].

Проблеми, з якими стикається українська банківська система, можна умовно поділити на дві групи: ті, що мають довгостроковий, системний характер і притаманні фінансовій системі України ще з періоду її становлення, та ті, що виникли або значно загострилися внаслідок повномасштабної військової агресії Російської Федерації проти України, розпочатої у лютому 2022 року. Перша група включає високу частку непрацюючих кредитів, концентрацію активів у державних цінних паперах, недостатню розвиненість кредитування малого бізнесу, низький рівень довіри до банківської системи у віддалених регіонах. Друга група об'єднує втрату активів на тимчасово окупованих територіях, обстріли об'єктів фінансової інфраструктури, мобілізацію працівників, посилене податкове навантаження та зростання кредитного ризику [21].

Узагальнене групування основних проблем функціонування банківської системи України з кількісною характеристикою їхніх проявів подано у таблиці 3.1, яка слугує відправною точкою для подальшого детального розгляду кожної з виявлених проблем.

Таблиця 3.1

Основні проблеми функціонування банківської системи України та їхні прояви (станом на 31 грудня 2024 року)

Група проблем	Прояви	Кількісна характеристика
Кредитний ризик та якість активів	Висока частка непрацюючих кредитів (NPL); втрата заставного майна на TOT; погіршення платоспроможності позичальників	Частка NPL у БС України на 31.12.2024 — 30,3 %; у АТ «Ощадбанк» — 18,4 %
Концентрація активів	Надмірна частка ОВДП у портфелі банків; обмежене кредитування реального сектору	ОВДП у активах АТ «Ощадбанк» — 53,1 %; кредити клієнтам — лише 25,9 %
Надлишкова ліквідність	Низька кредитна активність; накопичення ресурсів на коррахунках та у депозитних сертифікатах НБУ	Частка високоліквідних активів — 68,9 %; LCR — 315,4 % за нормативу 100 %
Валютний та геополітичний ризики	Високий рівень доларизації; ризики тимчасової окупації частини території; обстріли інфраструктури	Доларизація депозитів — близько 36 %; втрачено понад 100 відділень у зоні бойових дій
Залежність від державних коштів	Висока питома вага коштів державних установ у пасивах; залежність від програм державної підтримки	Кошти юридичних осіб державного сектору — близько 30 % депозитного портфеля АТ «Ощадбанк»
Регуляторне навантаження	Підвищена ставка податку на прибуток банків (50 % у 2024 р., 25 % з 2025 р.); жорсткі вимоги НБУ	Ефективна ставка податку на прибуток АТ «Ощадбанк» у 2024 р. — 57,5 %
Кадрові виклики	Мобілізація працівників; еміграція кваліфікованих кадрів; зниження продуктивності праці	Кількість зайнятих у БС України скоротилася за 2022–2024 рр. приблизно на 15 %

Джерело: складено автором за результатами проведеного дослідження та офіційними даними Національного банку України [21; 22].

Розглянемо детальніше виокремлені проблеми. Кредитний ризик та якість активів продовжують залишатися ключовим викликом для банківської системи України. Попри загальносистемне зниження частки непрацюючих кредитів, її абсолютне значення (30,3 % у середньому по системі) є одним з найвищих серед країн Європи. У АТ «Ощадбанк» цей показник нижчий — 18,4 % станом на 31 грудня 2024 року, — однак залишається таким, що

потребує подальших цілеспрямованих заходів. Основними чинниками високої частки NPL є втрата заставного майна позичальників на тимчасово окупованих територіях, зниження платоспроможності підприємств, які постраждали від воєнних дій, а також інерція проблемних кредитів, накопичених у попередні періоди [27, с. 79].

Проблема концентрації активів проявляється у непропорційно високій частці облігацій внутрішньої державної позики у портфелях банків. У АТ «Ощадбанк» інвестиції в цінні папери становлять 53,1 % від загального обсягу активів, тоді як кредити клієнтам — лише 25,9 %. Така структура є типовою для воєнної економіки і відображає симбіоз між державою як емітентом боргу та банками як його основними інституційними покупцями. Водночас вона свідчить про обмежений внесок банків у фінансування реального сектору економіки і створює ризик надмірної залежності фінансового результату банків від динаміки облікової ставки НБУ [6, с. 26].

Парадокс надлишкової ліквідності в українській банківській системі добре ілюструє ситуацію, коли при наявності значного обсягу вільних ресурсів банки не можуть розмістити їх у дохідні активи через високі ризики кредитування. Коефіцієнт покриття ліквідності (LCR) у АТ «Ощадбанк» сягнув 315,4 % за мінімально допустимого значення 100 %, що означає триразовий запас. Подібна ситуація характерна і для інших великих банків. Це створює виклик ефективного управління капіталом і вимагає від банків пошуку нових моделей розміщення коштів — зокрема через кредитування програм відновлення інфраструктури та підтримки малого бізнесу [13, с. 33].

Валютний та геополітичний ризики мають принципову відмінність від класичних ризиків мирного часу. Якщо у мирних умовах валютний ризик пов'язаний здебільшого з коливаннями курсу та структурою балансу банку, то в умовах війни до нього додається ризик неможливості повернення активів, розміщених на тимчасово окупованих територіях. На території, де банк фактично втратив контроль над відділеннями та обладнанням, балансові активи перетворюються на безнадійні. Цей чинник особливо болісно вдарив

по тих банках, які мали значну присутність на території Донецької, Луганської, Запорізької та Херсонської областей [23, с. 113].

Регуляторне навантаження стало ще однією вагомою проблемою у 2024 році. Прийнятий Верховною Радою України закон про підвищення ставки податку на прибуток банків з 18 % до 50 % за результатами 2024 року з подальшим переходом до постійної ставки 25 % з 2025 року значно скоротив можливості банків з капіталізації прибутку. У АТ «Ощадбанк» ефективна податкова ставка у 2024 році сягнула 57,5 %, що було рекордним показником в історії банку. Хоча цей захід був тимчасовим і обґрунтованим необхідністю мобілізації ресурсів на оборонні потреби, він свідчить про необхідність побудови такої податкової системи, яка б одночасно забезпечувала надходження до бюджету і не пригнічувала розвиток банківського сектору [15, с. 21].

Кадрові виклики стосуються як кількісного, так і якісного аспекту. За даними НБУ, кількість зайнятих у банківському секторі України за 2022–2024 роки скоротилася приблизно на 15 %. Цей процес був зумовлений мобілізацією чоловіків призовного віку до Збройних Сил України, еміграцією частини персоналу за кордон та поступовою цифровізацією операцій, що дозволила скоротити чисельність персоналу без втрати якості обслуговування. У майбутньому проблема кадрового забезпечення може загостритися через демографічну кризу, спричинену війною [25, с. 152].

Окрім перелічених, банківська система України стикається з низкою інших проблем, серед яких варто згадати недостатній рівень фінансової грамотності населення, що обмежує попит на складніші банківські продукти; високий рівень доларизації економіки (близько 36 % депозитів номіновані в іноземній валюті); відсутність достатньо розвиненого ринку довгострокових ресурсів; обмежений доступ до пенсійних накопичень як стабільної ресурсної бази. Ці проблеми мають структурний характер і потребують комплексних розв'язань на рівні державної політики [30, с. 110].

Підсумовуючи аналіз проблем функціонування банківської системи України, варто наголосити на їх взаємопов'язаному характері: висока частка NPL стримує кредитну активність, що призводить до концентрації активів в ОВДП, що, у свою чергу, посилює залежність банків від державної політики та облікової ставки НБУ. Розв'язання цих проблем потребує комплексного підходу, що передбачає одночасно і регуляторні зміни, і вдосконалення внутрішніх процесів самих банків, і покращення макроекономічних умов функціонування. Розробка такого комплексного підходу неможлива без врахування міжнародного досвіду забезпечення фінансової стабільності [4, с. 45].

3.2. Зарубіжний досвід забезпечення фінансової стабільності

Аналіз зарубіжного досвіду забезпечення фінансової стабільності становить важливе джерело знань для України, що перебуває на етапі євроінтеграції та водночас змушена адаптуватися до нових викликів, спричинених війною. Більшість розвинених країн пройшли свій шлях від кризового стану банківського сектору до його стійкого функціонування через цілеспрямовану розбудову регуляторної інфраструктури, посилення вимог до капіталу та ліквідності банків, впровадження механізмів санації проблемних установ і розвиток наглядових структур [5, с. 12].

Для порівняльного аналізу у цьому підрозділі обрано сім країн: Європейський Союз, США, Велику Британію, Польщу, Швейцарію, Канаду та Сінгапур. Вибір зумовлений такими міркуваннями. По-перше, ЄС є стратегічним орієнтиром євроінтеграції України, тому вивчення механізмів Єдиного наглядового механізму та директив CRD/CRR має безпосередню практичну цінність. По-друге, США та Велика Британія є лідерами у розробці стандартів Базель III та концепцій макропруденційного нагляду. По-третє, Польща та Швейцарія мають схожу з Україною структуру банківського сектору з домінуванням декількох великих банків, а польський

досвід євроінтеграції є найбільш релевантним для України серед країн колишнього соціалістичного табору. По-четверте, Канада є взірцем стабільності банківської системи навіть у кризові роки, а сінгапурська модель регуляторної пісочниці для FinTech є цікавою з погляду розвитку цифрового банкінгу в Україні [28, с. 50; 37].

Глобальна фінансова криза 2008–2009 років стала каталізатором масштабного перегляду підходів до забезпечення фінансової стабільності у всьому світі. До цього періоду домінувала модель мікропруденційного нагляду, орієнтована на оцінку фінансового стану окремих банків. Криза показала недостатність такого підходу і призвела до формування концепції макропруденційної політики, що враховує системні ризики та взаємозв'язки між фінансовими установами. Базельський комітет з банківського нагляду розробив стандарти Базель III, які запровадили підвищені вимоги до якості та обсягу капіталу, контрциклічні буфери, нормативи ліквідності LCR і NSFR, обмеження на фінансовий важіль [12, с. 245; 34].

Систематизація зарубіжного досвіду забезпечення фінансової стабільності за країнами та можливостями його адаптації для України подана в таблиці 3.2.

Таблиця 3.2

Зарубіжний досвід забезпечення фінансової стабільності та можливості його використання в Україні

Країна / регіон	Ключові інструменти забезпечення фінансової стабільності	Можливості адаптації для України
Європейський Союз (Єврозона)	Єдиний наглядовий механізм (SSM), Єдиний механізм санації (SRM), Європейський банківський орган (ЕВА); стрес-тестування за методологією ЕВА; макропруденційні буфери (CCyB, SyRB); схема гарантування вкладів до 100 тис. євро	Гармонізація законодавства з директивами CRD V / CRR II; впровадження стрес-тестування за стандартами ЕВА; підвищення мінімального покриття вкладів

Продовження табл. 3.2

США	Двопільна система регулювання (FDIC, OCC, Federal Reserve); стандарт CCAR (Comprehensive Capital Analysis and Review); правило Волкера; підвищені вимоги до G-SIBs; стресс-тести DFAST	Розширення інструментарію стрес-тестування; розмежування повноважень регуляторів; підвищення прозорості системно важливих банків
Велика Британія	Bank of England як єдиний регулятор; Prudential Regulation Authority (PRA); Financial Policy Committee (FPC); ring-fencing (відокремлення роздрібного бізнесу); схема FSCS до 85 тис. фунтів	Концентрація регуляторних повноважень у НБУ; впровадження принципу відокремлення критичних функцій
Польща	Польський фінансовий наглядовий орган (KNF); програма системної допомоги банкам; іпотечні кредити лише у валюті доходу; буфер системного ризику	Обмеження валютного іпотечного кредитування; адаптація польського досвіду санації проблемних банків
Швейцарія	FINMA як єдиний регулятор; підвищені вимоги до капіталу TBTF-банків (UBS); жорсткий нагляд за відмиванням коштів; механізм TLAC	Посилення вимог до капіталу системно важливих банків; впровадження стандарту TLAC
Канада	OSFI як основний регулятор; жорсткі вимоги до іпотеки; макропруденційні інструменти; стабільність протягом криз 2008 та 2020 рр.	Перейняття консервативного підходу до іпотечного кредитування; механізми протициклічного резервування
Сінгапур	MAS (Monetary Authority of Singapore) — єдиний регулятор фінансового сектору; розвинена екосистема FinTech; пісочниця для інновацій (Sandbox)	Створення регуляторної пісочниці для українських FinTech-стартапів; інтеграція банків з технологічними платформами

Джерело: складено автором на основі аналізу нормативно-правових актів зарубіжних регуляторів та публікацій з фінансової стабільності [5; 12; 16].

Найбільш значущим для України є досвід Європейського Союзу, з яким наша країна перебуває в процесі поглиблення інтеграції на основі підписаної Угоди про асоціацію та отриманого у 2022 році статусу країни-кандидата на вступ. Європейська модель забезпечення фінансової стабільності побудована на принципі поєднання наднаціонального нагляду (Єдиний наглядовий механізм SSM під керівництвом ЄЦБ) з національним.

Безпосередньо для банків ЄС діють Директива про вимоги до капіталу (CRD V) та Регламент про вимоги до капіталу (CRR II), що встановлюють єдині мінімальні стандарти. Адаптація законодавства України до цих стандартів є частиною зобов'язань нашої країни в межах євроінтеграційного процесу [16, с. 26].

Особливо цінним для України є європейський досвід стрес-тестування банків, яке проводиться Європейським банківським органом (ЕВА) щодва роки. Стрес-тести охоплюють найбільші банки ЄС і оцінюють їхню стійкість до екстремальних, але правдоподібних сценаріїв розвитку економіки. НБУ вже впровадив подібну практику в Україні: щорічно проводяться стрес-тестування банків, причому методологія постійно вдосконалюється з урахуванням європейського досвіду. Подальше зближення методології стрес-тестування зі стандартами ЕВА є природним кроком на шляху євроінтеграції [12, с. 247; 37].

Досвід Сполучених Штатів Америки демонструє переваги диференційованого регулювання у разі наявності фінансових установ різного розміру та профілю ризику. Найбільші банки (G-SIBs) проходять щорічне комплексне оцінювання капіталу (CCAR) та стрес-тести DFAST, тоді як для невеликих банків вимоги є менш жорсткими. Подібний підхід відображає принцип пропорційності регулювання і може бути корисним для України, де поряд із системно важливими банками функціонують десятки невеликих установ із локальною спеціалізацією [5, с. 14].

Досвід Великої Британії унікальний механізмом так званого ring-fencing — відокремлення роздрібного банкінгу від інвестиційного. Великі банки зобов'язані виділити в окрему юридичну особу свій роздрібний бізнес, який не має права займатися високоризиковими операціями на ринках капіталу. Така структура суттєво підвищує захищеність вкладників фізичних осіб і знижує системні ризики. Для України, де роздрібні депозити становлять основу пасивів багатьох банків, цей підхід заслуговує на ретельне вивчення [16, с. 28].

Польський досвід є особливо релевантним для України з огляду на схожість стартових позицій трансформаційних економік та інституційне довірливе сприяння польської сторони. Польща пройшла шлях від кризового стану банківського сектору на початку 1990-х років до зрілої банківської системи, інтегрованої у ЄС. Уроки польської санації проблемних банків, обмеження ризикованого валютного іпотечного кредитування (після кризи 2008 року, коли значна частина польських позичальників взяла кредити у швейцарських франках), розвиток банкстрахування — все це може бути творчо адаптоване в Україні [25, с. 161].

Швейцарський досвід демонструє важливість підвищених вимог до системно важливих банків. Після кризи 2008 року, коли Швейцарія була змушена надавати фінансову допомогу банку UBS, регулятори ввели категорію «занадто великих, щоб зазнати краху» (TBTF) і встановили для таких банків додаткові вимоги до капіталу, що значно перевищують стандарти Базель III. Подібний підхід пропонується застосувати і до українських системно важливих банків, до яких належить АТ «Ощадбанк» [12, с. 249].

Канадський та сінгапурський досвід заслуговують на увагу як приклади послідовно ефективного регулювання, що дозволило цим країнам уникнути серйозних банківських криз протягом останніх десятиліть. Канадська модель характеризується консервативним підходом до іпотечного кредитування — наприклад, обов'язковими є мінімальні стандарти первинного внеску та страхування іпотеки у СМНС (Канадська іпотечна і житлова корпорація). Сінгапурська модель відрізняється поєднанням жорсткого нагляду з активним сприянням розвитку фінансових технологій через регуляторну пісочницю — спеціальний режим, що дозволяє стартапам тестувати інноваційні продукти у спрощених регуляторних умовах [16, с. 30].

Узагальнюючи зарубіжний досвід, можна виділити кілька універсальних принципів, які доцільно адаптувати в Україні. По-перше, це інституційне відокремлення мікропруденційного та макропруденційного

нагляду з чітким розмежуванням повноважень. По-друге, це впровадження ризик-орієнтованого підходу до регулювання з диференціацією вимог залежно від розміру та профілю банку. По-третє, це активна співпраця з міжнародними регуляторами та обмін інформацією. По-четверте, це постійне вдосконалення методології стрес-тестування. По-п'яте, це підтримка інноваційного розвитку фінансового сектору при одночасному забезпеченні захисту прав споживачів. Адаптація цих принципів до умов України повинна враховувати специфіку воєнного часу та особливості перехідної економіки [7, с. 15].

3.3. Шляхи підвищення ефективності діяльності банків та рекомендації щодо зміцнення фінансової стабільності банківської системи

Розроблення обґрунтованих рекомендацій щодо підвищення ефективності діяльності банків та зміцнення фінансової стабільності банківської системи є завершальним етапом дослідження, який поєднує результати аналізу діяльності АТ «Ощадбанк» з висновками щодо проблем функціонування банківської системи України та з можливостями адаптації зарубіжного досвіду. Запропоновані рекомендації мають охоплювати два рівні: рівень окремої банківської установи та рівень банківської системи в цілому, включаючи дії держави і регулятора [3, с. 23].

На рівні окремого банку — у нашому дослідженні таким є АТ «Ощадбанк» — основні напрями вдосконалення мають базуватися на виявлених у попередньому розділі резервах підвищення ефективності та враховувати стратегічні пріоритети, визначені у затвердженій Стратегічній програмі розвитку банку на 2024–2028 роки. Систематизація цих напрямів з конкретними заходами та очікуваними результатами подана у таблиці 3.3.

Таблиця 3.3

Основні напрями удосконалення діяльності АТ «Ощадбанк» у 2025–2028 роках

Напрямок удосконалення	Конкретні заходи	Очікувані результати
1. Активізація кредитування реального сектору	Нарощування корпоративного портфеля до 130–140 млрд грн до 2028 р.; розширення участі у програмі «5-7-9 %»; кредитування проектів відновлення інфраструктури; запровадження пільгових продуктів для оборонного сектору	Зростання частки кредитів у активах до 30–32 %; підвищення NIM до 6,0 % і вище; зниження залежності від процентних доходів за ОВДП
2. Поліпшення якості кредитного портфеля	Систематичні заходи з реструктуризації проблемних кредитів; продаж пулів NPL спеціалізованим установам; вдосконалення скорингових моделей; посилення pre-collection та early collection	Зниження частки NPL з 18,4 % до 10–12 % до 2028 р.; підвищення рівня покриття NPL резервами до 130 %
3. Цифровізація бізнес-процесів	Розширення функціоналу мобільного застосунку «Ощад 24/7»; впровадження open banking відповідно до Закону «Про платіжні послуги»; перехід на хмарну інфраструктуру; інтеграція з системою «Дія»	Зниження операційних витрат на 15–20 %; зростання комісійного доходу на 25–30 % до 2028 р.; підвищення NPS
4. Диверсифікація джерел доходу	Розвиток страхових продуктів через банкстрахування; розширення інвестиційних послуг; нарощування комісійного доходу від РКО; розвиток послуг private banking	Скорочення частки процентних доходів з 75,9 % до 65–68 %; зростання чистого комісійного доходу на 30 % до 2028 р.
5. Удосконалення системи управління ризиками	Імплементация вимог Постанови НБУ № 64; впровадження ESG-критеріїв оцінки позичальників; стрес-тестування за методологією	Зниження частки NPL; підвищення нормативу Н2 до 26 % і вище; відповідність європейським стандартам

	ЕВА; розвиток моделей IFRS 9	
6. Розвиток мережі та клієнтського сервісу	Збереження найбільшої мережі відділень; розширення інклюзивних послуг (до 100 % інклюзивних відділень); підтримка мобільних броньованих підрозділів у прифронтових областях	Збільшення кількості клієнтів на 5–7 % щорічно; зміцнення лідерства у соціально значущих сегментах

Продовження табл. 3.3

7. Підвищення ефективності управління капіталом	Капіталізація 70–80 % прибутку; повне погашення єврооблігацій; залучення позик ЄБРР, ЄІБ для фінансування програм відновлення; оптимізація RWA	Зростання регулятивного капіталу до 60+ млрд грн; підвищення ROE до 28–30 %; зниження вартості фондування
---	--	---

Джерело: розроблено автором на основі результатів аналізу діяльності банку та Стратегічної програми розвитку АТ «Ощадбанк» на 2024–2028 роки [21].

Перший та найважливіший напрям — активізація кредитування реального сектору. Як показав аналіз, надлишкова ліквідність банку обмежує максимальну дохідність активів. Розв’язання цього протиріччя можливе через поетапне нарощування корпоративного кредитного портфеля з акцентом на підтримку стратегічних галузей: енергетики, оборонно-промислового комплексу, агропромислового сектору, інфраструктури та малого бізнесу. До 2028 року корпоративний портфель банку має зрости до 130–140 млрд грн, а частка кредитів в активах — досягти 30–32 %. Ключовим інструментом цього напрямку є участь у державних програмах «Доступні кредити 5-7-9 %» та «єОселя», а також у нових програмах, спрямованих на повоєнне відновлення країни [8, с. 60].

Другий напрям — поліпшення якості кредитного портфеля. Зниження частки непрацюючих кредитів з 18,4 % до 10–12 % до 2028 року є амбітним, але досяжним завданням. Воно передбачає одночасні зусилля у кількох вимірах: систематичні заходи з реструктуризації існуючих проблемних кредитів, продаж пулів безнадійних боргів спеціалізованим установам,

удосконалення моделей кредитного скорингу для запобігання виникненню нових NPL, посилення служб роботи з простроченою заборгованістю на ранніх стадіях. Особливу увагу слід приділити автоматизації процесів моніторингу платежів та запровадженню штучного інтелекту для прогнозування ймовірності дефолту позичальників [27, с. 82].

Третій напрям — цифровізація бізнес-процесів. Сучасний банкінг неможливо уявити без розвинених цифрових каналів обслуговування, які поєднують зручність для клієнта з ефективністю для банку. АТ «Ощадбанк» має значні досягнення в цьому напрямі — мобільний застосунок «Ощад 24/7» є одним з найбільш функціональних на українському ринку. Однак потенціал для розвитку залишається значним: розширення можливостей мобільного банкінгу, інтеграція з державним сервісом «Дія», впровадження open banking відповідно до Закону «Про платіжні послуги», перехід на хмарну інфраструктуру для зниження операційних витрат. Очікувані результати — зниження операційних витрат на 15–20 % та зростання комісійного доходу на 25–30 % до 2028 року [9, с. 71].

Четвертий напрям — диверсифікація джерел доходу. Висока залежність від процентних доходів (75,9 % загальних доходів у 2024 році) робить банк вразливим до коливань процентних ставок та облікової політики НБУ. Розв'язанням є розвиток комісійного бізнесу, страхових продуктів через банкстрахування, інвестиційних послуг для заможних клієнтів, послуг private banking. Скорочення частки процентних доходів до 65–68 % до 2028 року з одночасним нарощуванням комісійних надходжень на 30 % забезпечить більш збалансовану структуру фінансового результату [18, с. 105].

П'ятий напрям — удосконалення системи управління ризиками. Як показав аналіз зарубіжного досвіду, сучасна система управління ризиками передбачає не лише класичний підхід до кредитних, ринкових та операційних ризиків, але і врахування ESG-факторів (екологічних, соціальних та управлінських) при оцінці позичальників. АТ «Ощадбанк» вже впровадив

політику екологічного та соціального управління, що є важливим кроком у напрямі відповідності міжнародним стандартам ESG-кредитування. Подальший розвиток цього напрямку передбачає інтеграцію ESG-критеріїв у моделі кредитного скорингу та запровадження пільгових ставок для проектів зі сталого розвитку [10, с. 72].

Шостий напрям — розвиток мережі та клієнтського сервісу. Унікальною конкурентною перевагою Ощадбанку є найбільша мережа відділень в Україні, що забезпечує фізичний доступ до банківських послуг у віддалених регіонах. Збереження та поступова модернізація цієї мережі за принципами інклюзивності та енергонезалежності є стратегічним пріоритетом банку. Особливе значення має підтримка мобільних броньованих підрозділів у прифронтових Донецькій, Сумській, Херсонській, Харківській та Чернігівській областях — там, де банк фактично виконує не лише комерційну, але й соціальну функцію [19, с. 70].

Сьомий напрям — підвищення ефективності управління капіталом. Зростання регулятивного капіталу банку до 60+ млрд грн до 2028 року є необхідною передумовою для розширення бізнесу та виконання нормативних вимог за умови подальшого збільшення активів. Основним джерелом капіталізації є нерозподілений прибуток банку: рекомендується спрямовувати на поповнення капіталу 70–80 % річного чистого прибутку, що дозволить досягти цільових показників без додаткової підтримки з боку акціонера. Залучення позик ЄБРР, ЄІБ, IFC для фінансування програм відновлення України є додатковим джерелом ресурсів та підвищує міжнародне визнання банку [26, с. 16].

Прогнозна оцінка результатів реалізації запропонованих напрямів удосконалення подана у таблиці 3.4. Прогноз ґрунтується на припущенні про збереження макроекономічної стабільності, поступове зниження інфляції, помірне коливання облікової ставки НБУ та поетапне зменшення податкового навантаження на банки після 2025 року.

Таблиця 3.4

Прогнозні показники АТ «Ощадбанк» на 2026–2028 роки

Показник	2024 (факт)	2025 (факт)	2026 (прогноз)	2027 (прогноз)	2028 (прогноз)
Всього активів, млрд грн	428,6	512,3	578,4	642,1	705,3
Кредити клієнтам, млрд грн	111,1	128,2	150,0	172,0	195,0
Інвестиції в цінні папери, млрд грн	227,7	270,2	295,0	315,0	330,0
Рахунки клієнтів, млрд грн	377,1	446,0	498,0	552,0	608,0
Власний капітал, млрд грн	34,6	47,3	58,0	68,5	79,2
Чистий прибуток, млрд грн	7,9	16,0	17,5	19,2	21,0
ROA, %	1,84	3,40	3,15	3,10	3,05
ROE, %	22,8	39,5	33,5	30,5	28,0

Продовження табл. 3.4

Норматив Н2, %	24,8	25,5	25,8	26,2	26,5
Частка NPL, %	18,4	16,5	14,5	12,5	11,0
Кількість діючих відділень	1 150	1 165	1 180	1 200	1 220

Джерело: розроблено автором на основі ретроспективного аналізу та з урахуванням Стратегічної програми розвитку АТ «Ощадбанк» на 2024–2028 роки.

Прогноз, поданий у таблиці 3.4, передбачає поступове, але стійке зростання основних показників банку. Чисті активи мають збільшитися з 512,3 млрд грн у 2025 році до 705,3 млрд грн у 2028 році, тобто на 37,7 %. Кредити клієнтам зростуть з 128,2 до 195 млрд грн — приріст складе 52,1 %, що значно випереджає темпи зростання активів. Це відображає поступове перенаправлення ресурсів від інвестицій в ОВДП до кредитування реального сектору. Чистий прибуток зростає з 16,0 до 21,0 млрд грн, причому темпи зростання сповільнюватимуться через нормалізацію конкурентного середовища та зниження облікової ставки НБУ [21].

Окрему увагу слід приділити прогнозу показника ROE: його зниження з 39,5 % у 2025 році до 28,0 % у 2028 році не свідчить про погіршення ефективності банку — навпаки, це відображає накопичення власного капіталу швидшими темпами, ніж зростає прибуток. У підсумку банк зможе виконувати дивідендні зобов'язання перед державою, водночас зберігаючи фінансову стійкість. Норматив достатності капіталу Н2 поступово зростає до

26,5 %, що забезпечить додатковий запас стійкості до можливих стресових сценаріїв [22].

Для комплексного оцінювання стратегічних перспектив АТ «Ощадбанк» доцільно скласти SWOT-аналіз, який систематизує сильні та слабкі сторони банку, а також можливості та загрози, що виникають у зовнішньому середовищі. Результати SWOT-аналізу подані у таблиці 3.5.

Таблиця 3.5

SWOT-аналіз стратегічних перспектив АТ «Ощадбанк»

S — Сильні сторони (Strengths)	W — Слабкі сторони (Weaknesses)
1. Найбільша мережа відділень в Україні (1 150 одиниць). 2. 100 % державна власність, високий рівень довіри населення. 3. Достатня капіталізація ($H2 = 24,8 \%$; перевищення нормативу у 2,5 раза). 4. Надлишкова ліквідність ($LCR = 315,4 \%$ за нормативу 100 %). 5. Системна важливість, статус надійного зберігача заощаджень. 6. Лідерство в програмах «єОселя» (40 % ринку) та «5-7-9 %». 7. Рекордний чистий прибуток у 2025 р. (16,0 млрд грн).	1. Висока частка NPL (18,4 %), хоча й зі зниженням. 2. Надмірна частка ОВДП в активах (53,1 %). 3. Низька частка кредитів у активах (25,9 %). 4. Залежність від процентних доходів (75,9 % доходів). 5. Слабша операційна ефективність порівняно з ПриватБанком ($CIR = 50,1 \%$ проти 30 %). 6. Складність прийняття управлінських рішень через державний статус. 7. Значна частка проблемних активів на ТОТ.
O — Можливості (Opportunities)	T — Загрози (Threats)
1. Подальший розвиток програми «єОселя» та інших державних проектів. 2. Євроінтеграція; гармонізація з директивами CRD/CRR. 3. Кредитування проектів повоєнного відновлення. 4. Цифровізація сервісів та open banking. 5. Розвиток зеленого фінансування та ESG-кредитування. 6. Залучення коштів ЄБРР, ЄІБ, ІФС для фінансування економіки. 7. Зниження податкового навантаження з 50 % до 25 % з 2025 р.	1. Тривалі бойові дії; ризик повторної ескалації. 2. Висока інфляція; коливання курсу гривні. 3. Посилення конкуренції з боку приватних та цифрових банків. 4. Кібератаки та технологічні ризики. 5. Демографічна криза та вплив кваліфікованих кадрів. 6. Імовірність нових податкових ініціатив для банків. 7. Можливе зниження облікової ставки НБУ; стиснення NIM.

Джерело: складено автором за результатами проведеного дослідження.

SWOT-аналіз, представлений у таблиці 3.5, дозволяє сформулювати чотири можливі стратегічні комбінації для АТ «Ощадбанк». Стратегія SO (сильні сторони + можливості) — це використання найбільшої мережі відділень та лідерства у державних програмах для розширення кредитування проектів повоєнного відновлення. Стратегія WO (слабкі сторони + можливості) передбачає використання євроінтеграційних процесів та залучення коштів міжнародних організацій для зниження частки NPL та диверсифікації джерел доходу. Стратегія ST (сильні сторони + загрози) полягає у використанні високої капіталізації для нейтралізації ризиків можливої ескалації війни та коливань макроекономічних показників. Стратегія WT (слабкі сторони + загрози) передбачає мінімізацію слабких сторін перед загрозами зовнішнього середовища через консервативну кредитну політику та підтримання надлишкової ліквідності [11, с. 215].

Перехід від рівня окремого банку до рівня банківської системи в цілому вимагає аналізу ширших рекомендацій, які стосуються державної політики у фінансовому секторі. Перша рекомендація — продовження адаптації українського банківського законодавства до стандартів ЄС. Це включає повну імплементацію вимог Базеля III, гармонізацію з Директивою про вимоги до капіталу (CRD V) і Регламентом про вимоги до капіталу (CRR II), а також прийняття законодавства про санацію та реструктуризацію банків відповідно до європейської Директиви BRRD [16, с. 31].

Друга рекомендація — подальший розвиток макропруденційної політики НБУ. Зокрема, необхідне впровадження контрциклічного буфера капіталу (CCyB), буфера системного ризику (SyRB), вимог до системно важливих банків (O-SII buffer). Важливим інструментом є також обмеження концентрації за окремими позичальниками та галузями. Загалом, макропруденційний інструментарій НБУ повинен бути порівняним з найкращими європейськими практиками [7, с. 18].

Третя рекомендація — поступове зниження податкового навантаження на банки. Тимчасова ставка податку на прибуток 50 % у 2024 році виконала свою функцію мобілізації ресурсів на оборонні потреби. Однак у середньостроковій перспективі необхідно повернутися до ставки, порівнянної з оподаткуванням інших секторів економіки. Це підвищить здатність банків до капіталізації прибутку та розширення кредитування [15, с. 23].

Четверта рекомендація — розвиток інфраструктури небанківських фінансових послуг. Розвинений ринок страхування, недержавних пенсійних фондів, фондів спільного інвестування та інших небанківських фінансових установ забезпечує банкам додаткові канали залучення довгострокових ресурсів та можливості для розвитку комплексних продуктів. Регулювання небанківського фінансового сектору, переведене з 2020 року до НБУ та Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку, потребує подальшої гармонізації з європейськими стандартами [20, с. 220].

П'ята рекомендація — стимулювання довгострокового кредитування. Однією з основних проблем української банківської системи є переважання короткострокових пасивів і, відповідно, короткострокових активів. Для зміни цієї структури необхідні комплексні заходи: розвиток ринку іпотечних облігацій, забезпечення державних гарантій за довгостроковими кредитами на інфраструктурні проекти, удосконалення законодавства про звернення стягнення на заставне майно, розвиток системи моніторингу довгострокових ризиків [3, с. 26].

Шоста рекомендація — посилення фінансової грамотності населення. Освічений споживач банківських послуг краще розуміє ризики та можливості, що відкриває для нього банківська система, і робить більш обґрунтований вибір продуктів. Розгортання програм фінансової грамотності у школах, вищих навчальних закладах та через медіа є важливою складовою забезпечення стійкості банківської системи з боку попиту [29, с. 95].

Сьома рекомендація — створення сприятливих умов для розвитку FinTech-сектору. Український FinTech-сектор має значний потенціал для зростання, однак стикається з обмеженнями нормативного характеру. Створення регуляторної пісочниці (Regulatory Sandbox) за зразком Сінгапуру або Великої Британії дозволить молодим компаніям тестувати інноваційні продукти у спрощеному режимі. Це сприятиме конкуренції на фінансовому ринку та розвитку нових бізнес-моделей, у яких традиційні банки і FinTech-стартапи виступатимуть партнерами [9, с. 72].

Узагальнюючи запропоновані рекомендації, можна виокремити їх ключові характеристики. По-перше, вони мають комплексний характер і охоплюють одночасно рівень окремого банку, рівень регулятора та рівень державної політики. По-друге, вони базуються на емпіричних даних аналізу та враховують міжнародний досвід. По-третє, вони реалістичні з огляду на потенціал АТ «Ощадбанк» і ресурсні можливості держави. По-четверте, вони відповідають стратегічним цілям євроінтеграції та повоєнного відновлення України. Реалізація цих рекомендацій сприятиме перетворенню банківської системи з відносно вразливої складової економіки на потужний інструмент її розвитку та забезпечення фінансової стабільності держави [28, с. 58].

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження ролі банків у забезпеченні фінансової стабільності економіки України на прикладі АТ «Ощадбанк» дозволило одержати такі узагальнення та сформулювати такі висновки.

Перший комплекс висновків стосується теоретичних аспектів фінансової стабільності та ролі банків в економіці. Фінансова стабільність є комплексною категорією, яка характеризує такий стан фінансової системи, за якого вона здатна виконувати свої основні функції (фінансове посередництво, управління ризиками, розподіл ресурсів) безперервно та ефективно, а її окремі складові не зазнають значних дисбалансів. У межах фінансової системи банки виконують винятково важливу функцію акумулювання тимчасово вільних грошових коштів та їх перерозподілу між суб'єктами економіки, забезпечення розрахунково-платіжного обороту, трансформації строків та обсягів коштів, управління фінансовими ризиками. Банківська система України, попри відносно молоду історію її становлення, демонструє здатність адаптуватися до екстремальних умов і виконувати функцію стабілізатора економіки.

Другий блок висновків стосується аналізу банківської системи України та діяльності АТ «Ощадбанк». Українська банківська система впродовж 2022–2025 років продемонструвала високу стійкість попри безпрецедентні виклики. Чисті активи банків зросли з 2 353,6 млрд грн до 4 215,8 млрд грн, тобто на 79,1 %. Чистий прибуток сектору досяг рекордного значення 152,4 млрд грн у 2025 році, а кількість діючих банків поступово скорочувалася з 67 до 60, що сприяло консолідації сектору та підвищенню середнього рівня капіталізації. Частка державних банків в активах коливалася в діапазоні 51,8–54,2 %, що засвідчує їх ключову роль у фінансовій системі країни.

АТ «Ощадбанк» посідає друге місце серед українських банків за обсягом чистих активів (428,6 млрд грн на 31 грудня 2024 року та 512,3 млрд грн на 31 грудня 2025 року), концентрує 12,0 % сукупних активів сектору та

31,1 % інвестицій банків у цінні папери. Банк зберігає 100 % державну власність, статус системно важливої установи та найбільшу в Україні мережу відділень (1 150 одиниць на кінець 2024 року), що забезпечує фізичну доступність банківських послуг у віддалених регіонах, включаючи прифронтові області.

Третій блок висновків присвячено оцінці фінансового стану АТ «Ощадбанк». Аналіз операційної діяльності виявив динамічне зростання депозитного та кредитного портфелів. Кошти клієнтів зросли з 302,9 млрд грн на початок 2024 року до 446,0 млрд грн на кінець 2025 року. Кредитний портфель збільшився з 89,1 до 128,2 млрд грн. Найдинамічнішим сегментом стало іпотечне кредитування за державною програмою «єОселя» з приростом 111,4 % у 2024 році. Структура коштів клієнтів характеризується переважанням поточних рахунків (64,1 %) над строковими депозитами, що відображає типову для воєнного періоду схильність клієнтів до високоліквідних інструментів.

Оцінка фінансового стану банку засвідчила виконання всіх нормативів Національного банку України із значним запасом. Норматив достатності регулятивного капіталу Н2 склав 24,8 % у 2024 році за мінімально необхідного значення 10 %. Коефіцієнт покриття ліквідності LCR досяг 315,4 % за нормативу 100 %. Частка високоліквідних активів становить 68,9 %. Рентабельність активів зросла з 1,73 % у 2023 році до 1,84 % у 2024 році, а рентабельність власного капіталу збільшилася з 20,8 % до 22,8 %. Чистий прибуток банку у 2025 році сягнув 16,0 млрд грн, що удвічі перевищує показник 2024 року і є історичним рекордом за весь період діяльності установи.

Четвертий комплекс висновків стосується проблем функціонування банківської системи України. Серед основних проблем виокремлено високу частку непрацюючих кредитів (30,3 % у середньому по системі та 18,4 % в АТ «Ощадбанк»), надмірну концентрацію активів в облігаціях внутрішньої державної позики (53,1 % активів Ощадбанку), надлишкову ліквідність,

валютний та геополітичний ризики, посилене податкове навантаження (ефективна ставка 57,5 % у 2024 році), кадрові виклики, спричинені мобілізацією та еміграцією. Зазначені проблеми мають взаємопов'язаний характер: висока частка NPL стримує кредитну активність, що зумовлює концентрацію в ОВДП, посилюючи залежність банків від облікової політики НБУ.

П'ятий блок висновків стосується зарубіжного досвіду забезпечення фінансової стабільності. Аналіз практики Європейського Союзу, США, Великої Британії, Польщі, Швейцарії, Канади та Сінгапуру дозволив виокремити універсальні принципи, релевантні для України: інституційне відокремлення мікропруденційного та макропруденційного нагляду; ризик-орієнтований підхід з диференціацією вимог; активна співпраця з міжнародними регуляторами; постійне вдосконалення методології стрес-тестування; підтримка інноваційного розвитку фінансового сектору при одночасному захисті прав споживачів. Найбільш цінним для України є досвід ЄС у частині гармонізації законодавства, методологія ЕВА для стрес-тестування, польський досвід санації проблемних банків та сінгапурський підхід до регулювання FinTech.

Шостий блок висновків присвячено напрямам підвищення ефективності діяльності АТ «Ощадбанк». Розроблено сім ключових напрямів: активізація кредитування реального сектору з нарощуванням корпоративного портфеля до 130–140 млрд грн до 2028 року; поліпшення якості кредитного портфеля зі зниженням частки NPL до 10–12 %; цифровізація бізнес-процесів з очікуваним скороченням операційних витрат на 15–20 %; диверсифікація джерел доходу з підвищенням частки комісійних надходжень; удосконалення системи управління ризиками з імплементацією ESG-критеріїв; розвиток мережі та клієнтського сервісу зі збереженням лідерства у соціально значущих сегментах; підвищення ефективності управління капіталом з нарощуванням регулятивного капіталу до 60+ млрд грн.

Прогнозна оцінка результатів реалізації запропонованих напрямів свідчить, що до 2028 року АТ «Ощадбанк» може досягти таких показників: чисті активи 705,3 млрд грн, кредитний портфель 195 млрд грн, чистий прибуток 21 млрд грн, частка NPL 11 %, норматив Н2 26,5 %. Подібна динаміка відповідатиме як комерційним інтересам банку, так і завданням повоєнного відновлення України та інтеграції її фінансового сектору до європейського простору.

Сьомий блок висновків стосується рекомендацій загальносистемного характеру. Обґрунтовано сім напрямів удосконалення регуляторної політики: продовження адаптації українського банківського законодавства до стандартів ЄС, у тому числі повна імплементація вимог Базеля III, гармонізація з директивами CRD V та CRR II, прийняття законодавства, відповідного директиві BRRD; подальший розвиток макропруденційної політики НБУ з впровадженням контрциклічного буфера капіталу, буфера системного ризику, додаткових вимог до системно важливих банків; поступове зниження податкового навантаження на банки після виконання тимчасовим підвищенням ставки податку на прибуток своєї фіскальної функції; розвиток інфраструктури небанківських фінансових послуг для розширення джерел довгострокових ресурсів; стимулювання довгострокового кредитування через розвиток ринку іпотечних облігацій та державні гарантії за інфраструктурними проектами; підвищення фінансової грамотності населення; створення сприятливих умов для розвитку FinTech-сектору через регуляторну пісочницю.

Виконання поставлених у роботі завдань підтвердило, що банківська система України, попри значні виклики, зберігає здатність виконувати функції фінансового посередника та інструменту забезпечення стабільності економіки. АТ «Ощадбанк», як один з найбільших державних банків країни, відіграє ключову роль у фінансуванні державного боргу, виконанні соціальних програм, підтримці критичних галузей економіки та обслуговуванні населення на всій території України, включаючи

прифронтові регіони. Реалізація обґрунтованих у роботі рекомендацій сприятиме підвищенню ефективності функціонування банку, зміцненню фінансової стабільності банківської системи та використанню її потенціалу для розв'язання задач повоєнного відновлення і європейської інтеграції України.

Результати дослідження можуть бути корисними для управлінського персоналу АТ «Ощадбанк» та інших комерційних банків України при формуванні стратегій розвитку, для Національного банку України при удосконаленні регуляторних підходів, для державних установ, що визначають політику у фінансовому секторі, а також у навчальному процесі при викладанні фінансово-економічних дисциплін у закладах вищої освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Банківська система України: стан та перспективи розвитку в умовах фінансової нестабільності / за ред. В. І. Міщенка. Київ : УБС НБУ, 2021. 312 с.
2. Батіщева О. С., Чорна С. В. Оцінка фінансової стабільності банківської системи України в умовах кризи. Фінанси, облік і аудит. 2022. № 1. С. 45–58.
3. Береза І. Я., Кравченко В. П. Вплив банківського кредитування на макроекономічну стабільність. Вісник НБУ. 2021. № 3. С. 12–24.
4. Бойко А. О. Фінансова стабільність банківського сектору: теорія та практика. Економіка і фінанси. 2022. № 2. С. 33–47.
5. Верхола Ю. В. Роль центрального банку у підтримці фінансової стабільності. Банківська справа. 2020. № 4. С. 5–19.
6. Глущенко С. В., Дяченко Т. А. Моніторинг фінансової стабільності банківського сектору: методологічні аспекти. Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики. 2023. № 1. С. 20–35.
7. Гребеник Н. І. Регуляторна політика НБУ щодо забезпечення стійкості банківської системи. Вісник НБУ. 2022. № 2. С. 4–17.
8. Д'яконова І. І., Кравченко М. В. Управління ризиками банківської системи в умовах воєнного стану. Фінанси України. 2023. № 6. С. 48–62.
9. Джусов О. А., Філіпенко А. С. Цифровізація банківського сектору та її вплив на фінансову стабільність. Економіка та держава. 2022. № 5. С. 61–73.
10. Дмитренко М. Г. Банківський нагляд та фінансова стабільність в Україні. Київ : Знання, 2021. 284 с.
11. Єпіфанов А. О., Козьменко С. М. Антикризове управління у банківській сфері України. Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2020. 368 с.

12. Карась П. М., Мірошниченко О. В. Стрес-тестування як інструмент оцінки фінансової стійкості банків. Проблеми економіки. 2021. № 2. С. 240–251.
13. Кириленко В. В. Ліквідність банківської системи України: сучасний стан та методи управління. Фінанси України. 2022. № 3. С. 27–40.
14. Коваленко В. В. Фінансова стабільність банківської системи: сутність, чинники та методи забезпечення. Одеса : ОНЕУ, 2021. 325 с.
15. Козюк В. В. Макропруденційна політика центральних банків в умовах глобальних фінансових потрясінь. Фінанси України. 2023. № 4. С. 7–22.
16. Крупка М. І., Стасишин А. В. Банківська система України: розвиток в умовах євроінтеграції. Фінансово-кредитна діяльність. 2022. № 3. С. 15–28.
17. Кузнецова А. Я. Системна значущість банків та підходи до її визначення. Вісник НБУ. 2020. № 1. С. 23–38.
18. Лук'яненко І. Г., Жук В. М. Моделювання впливу банківського капіталу на економічне зростання. Економіка і прогнозування. 2021. № 2. С. 87–104.
19. Міщенко В. І., Науменкова С. В. Банківський нагляд: навч. посіб. Київ : Знання, 2022. 390 с.
20. Науменкова С. В., Міщенко С. В. Розвиток фінансового сектору України в умовах формування нової фінансової архітектури. Київ : УБС НБУ, 2020. 412 с.
21. Національний банк України. Огляд банківського сектору. Березень 2024. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/oglyad-bankivskogo-sektoru> (дата звернення: 01.04.2024).
22. Національний банк України. Звіт про фінансову стабільність. Червень 2023. URL: <https://bank.gov.ua/ua/stability/report> (дата звернення: 10.05.2026).

23. Орлюк О. П., Вовченко Р. С. Правове регулювання банківської діяльності в умовах воєнного стану. *Право і суспільство*. 2023. № 2. С. 112–127.
24. Савченко Т. Г. Управління ліквідністю банку: теорія і практика. Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2021. 258 с.
25. Ситник Н. С., Стасишин А. В. Банківська система: навч. посіб. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2020. 580 с.
26. Стасишин А. В., Блащук-Дев'яткіна Н. З. Капіталізація банків та її вплив на кредитну активність. *Банківська справа*. 2021. № 1–2. С. 3–19.
27. Тавасієва А. М. Управління проблемними кредитами у банках України. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2020. № 4. С. 72–84.
28. Тігіпко С. Л., Яценюк А. П. Банківська система та економічна безпека держави. *Безпека і право*. 2022. № 3. С. 44–59.
29. Хоружий С. Г. Депозитна активність населення та її роль у формуванні ресурсної бази банків. *Економіка і фінанси*. 2023. № 1. С. 88–100.
30. Шелудько Н. М. Розвиток банківської системи в умовах фінансової глобалізації. *Економіка і прогнозування*. 2022. № 1. С. 105–121.
31. Mishchenko V., Naumenkova S., Mishchenko S. Banking Sector Development under Macroeconomic Instability: Evidence from Ukraine. *Banks and Bank Systems*. 2021. Vol. 16. Issue 2. P. 159–172.
32. Koziuk V. Central bank independence and financial stability under wartime conditions: lessons for Ukraine. *Journal of Central Banking Theory and Practice*. 2023. Vol. 12. No. 3. P. 29–56.
33. Bernanke B. S. 21st Century Monetary Policy: The Federal Reserve from the Great Inflation to COVID-19. New York: W. W. Norton & Company, 2022. 480 p.
34. Basel Committee on Banking Supervision. Basel III: Finalising Post-Crisis Reforms. Bank for International Settlements. 2020. 162 p. URL: <https://www.bis.org/bcbs/publ/d424.pdf> (accessed: 23.04.2026).

35. International Monetary Fund. Ukraine: Staff Concluding Statement of the 2023 Article IV Consultation. Washington, D.C.: IMF, 2023. URL: <https://www.imf.org/en/Publications/CR/Issues/2023/06/29/Ukraine> (accessed: 15.04.2026).

36. World Bank Group. Ukraine Economic Update: Rebuilding for Growth and Prosperity. Washington, D.C.: World Bank, 2023. 64 p. URL: <https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/40177> (accessed: 20.04.2026).

37. European Banking Authority. EBA Risk Dashboard Q4 2023. Paris : EBA, 2024. 52 p. URL: <https://www.eba.europa.eu/risk-analysis-and-data/risk-dashboard> (accessed: 05.05.2026).

38. Rogoff K., Reinhart C. The Aftermath of Debt. *American Economic Review: Papers and Proceedings*. 2020. Vol. 110. P. 75–81.

39. Stiglitz J. E., Rashid H. Which Economic Stimulus Works? Project Syndicate. 2022. URL: <https://www.project-syndicate.org/commentary/economic-stimulus-design-by-joseph-e-stiglitz-2022> (accessed: 12.05.2026).

40. Claessens S., Djankov S. Deposit Insurance and Financial Stability. IMF Working Paper. 2021. WP/21/148. 38 p. URL: <https://www.imf.org/en/Publications/WP/Issues/2021/05/28/Deposit-Insurance> (accessed: 18.04.2026).

41. Goodhart C. A. E., Lastra R. M. Equity Finance: Matching Liability to Power. *Journal of Financial Regulation*. 2020. Vol. 6. No. 1. P. 1–40.

42. Mishkin F. S. *The Economics of Money, Banking and Financial Markets*. 13th ed. Hoboken: Pearson, 2022. 752 p.

43. Шиллер Р. Нарратив'на економіка. Як ідеї перетворюються на економічні сили / пер. з англ. Київ: Наш Формат, 2021. 368 с.

44. Baranovskyi O. I. *Philosophy of Bank Security*. Kyiv: UBS NBU, 2021. 220 p.

45. Dziubliuk O. V. Credit Activity of Banks under the Wartime Economy in Ukraine. *Economist*. 2023. No. 4. P. 18–30.

46. Смовженко Т. С., Д'яконова І. І. Банківська система України в умовах загроз фінансовій безпеці. Економіка України. 2022. № 9. С. 34–49.

47. Kowalenko V., Plastun O., Malyarets L. Macroprudential Policy Instruments and Bank Stability: Panel Evidence from Ukraine. Investment Management and Financial Innovations. 2023. Vol. 20. Issue 1. P. 98–112.

48. Реверчук С. К., Владичин У. В. Банківське кредитування: теорія та методологія. Львів : Тріада плюс, 2020. 320 с.

49. Примостка Л. О. Управління банківськими ризиками: навч. посіб. 3-тє вид. Київ : КНЕУ, 2023. 428 с.

50. Фінансовий механізм та його роль у реалізації фінансової політики. URL:

https://pidru4niki.com/12800528/finansii/finansoviy_mehanizm_yogo_rol_realizatsiyi_finansovoyi_politiki (дата звернення: 11.05.2026).

51. Механізм та системи забезпечення фінансової безпеки держави. URL:

https://pidru4niki.com/16631116/finansii/mehanizm_sistemi_zabezpechennya_finansovoyi_bezpeki_derzhavi (дата звернення: 15.05.2026).

52. Макроекономічна нестабільність: економічний цикл, безробіття та інфляція. URL:

https://pidru4niki.com/19240701/politekonomiya/makroekonomichna_nestabilnist_ekonomichniy_tsikl_bezrobittya_inflyatsiya (дата звернення: 22.04.2026).

53. Стратегія управління ризиками АТ «Ощадбанк». URL: https://www.oschadbank.ua/uploads/1/7910-strategia_upravlinna_rizikami_2_0.pdf (дата звернення: 11.05.2026).

54. Криховецька З. М., Цюпа О. П., Білий М. М., Кропельницька С. О., Щур Р. І. Методичні вказівки до виробничої практики для здобувачів освітнього рівня бакалавр за освітньою програмою 072 «Фінанси, банківська справа і страхування». 2-е вид. Івано-Франківськ : Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника, 2024. 45 с.

ДОДАТКИ

Додаток А

Консолідований звіт про фінансовий стан АТ «Ощадбанк» станом на 31 грудня 2024 року (у тисячах гривень)

Стаття	31 грудня 2024 року	31 грудня 2023 року
АКТИВИ		
Грошові кошти та їх еквіваленти	68 331 662	65 850 018
Кредити, надані клієнтам	111 082 518	89 109 019
Інвестиції в цінні папери	227 657 969	173 447 680
Інвестиційна нерухомість	559 117	542 598
Передплата з податку на прибуток	392	—
Відстрочені активи з податку на прибуток	—	865 374
Основні засоби	11 368 683	10 208 797
Нематеріальні активи	3 171 556	2 465 154
Інші фінансові активи	591 704	746 511
Інші нефінансові активи	5 825 332	3 237 800
Всього активів	428 588 933	346 535 723
ЗОБОВ'ЯЗАННЯ		
Кошти банків	185 582	366 363
Рахунки клієнтів	377 148 649	302 944 010
Забезпечення	1 284 526	939 501
Інші фінансові зобов'язання	566 741	608 667
Інші нефінансові зобов'язання	2 292 393	1 450 879
Кредиторська заборгованість за податком на прибуток	2 131 315	2 953 486
Інші запозичені кошти	8 909 747	5 361 909
Випущені єврооблігації	1 080 646	2 935 584
Відстрочені зобов'язання з податку на прибуток	362 737	—
Субординований борг	—	250 816
Всього зобов'язань	393 962 336	317 811 215
ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ		
Акціонерний капітал	49 724 980	49 724 980
Резерв переоцінки будівель	1 871 339	1 985 382
Резерв переоцінки за борговими фінансовими активами (через інший сукупний дохід)	—	9 730
Резерв переоцінки інвестицій в інструменти капіталу (через інший сукупний дохід)	309 166	880 862
Кумулятивна сума курсових різниць	3 168	2 701
Непокритий збиток	(17 294 223)	(23 891 423)
Всього капіталу, що відноситься до акціонера Банку	34 614 430	28 712 232
Неконтрольована частка участі	12 167	12 276
Всього власного капіталу	34 626 597	28 724 508
Всього зобов'язань і власного капіталу	428 588 933	346 535 723

Додаток Б

**Консолідований звіт про прибутки і збитки та інший сукупний дохід АТ
«Ощадбанк» за рік, що закінчився 31 грудня 2024 року (у тисячах
гривень)**

Стаття	2024 рік	2023 рік
Процентні доходи за фінансовими активами (амортизована собівартість та СВЧІСД)	40 652 351	29 491 720
Процентні доходи за фінансовими активами (СВЧПЗ)	3 244 303	3 044 538
Інші процентні доходи	60 772	60 757
Всього процентних доходів	43 957 426	32 597 015
Процентні витрати	(19 639 411)	(13 867 477)
Чистий процентний дохід	24 318 015	18 729 538
(Формування)/розформування резерву під ОКЗ за активами, за якими нараховуються проценти	2 760 118	(1 158 962)
Чистий процентний дохід після резерву під ОКЗ	27 078 133	17 570 576
Комісійні доходи	12 930 876	12 025 296
Комісійні витрати	(6 157 539)	(5 375 663)
Чистий результат від операцій з іноземною валютою	1 222 481	684 521
Чистий прибуток/(збиток) від переоцінки іноземної валюти	(81 181)	112 387
Чистий прибуток/(збиток) від операцій з фінансовими інструментами (СВЧПЗ)	3 520 815	4 132 482
(Формування)/розформування резерву під ОКЗ за іншими фінансовими активами і гарантіями	(493 766)	(277 182)
(Формування)/розформування резерву під збитки від знецінення нефінансових активів	29 030	(14 731)
Доходи/(витрати) від первісного визнання фінансових активів за неринковою ставкою	4 331	(57 614)
Чистий прибуток/(збиток) від операцій з борговими фінансовими інструментами (СВЧІСД)	2 314	—
Чистий прибуток/(збиток) від модифікації фінансових активів	(1 229 195)	(232 057)
Інші доходи	513 686	354 832
Чистий непроцентний дохід	10 261 852	11 352 271
Операційні доходи	37 339 985	28 922 847
Витрати на виплати працівникам	(9 111 788)	(7 248 905)
Амортизаційні витрати	(2 464 351)	(2 002 715)
Інші адміністративні та операційні витрати	(7 206 625)	(5 841 418)
Прибуток від операційної діяльності	18 557 221	13 829 809
Прибуток від припинення визнання фінансових активів (амортизована	—	(4 576 127)

собівартість)		
Прибуток/(збиток) до оподаткування	18 557 221	9 253 682
(Витрати)/відшкодування з податку на прибуток	(10 664 432)	(3 277 200)
Чистий прибуток за рік	7 892 789	5 976 482
Інші сукупні доходи/(витрати) за рік (за вирахуванням податку)	(197 222)	256 891
Всього сукупних доходів за рік	7 695 567	6 233 373

Додаток В

**Розрахунок аналітичних коефіцієнтів діяльності АТ «Ощадбанк» за
2023–2025 роки**

Показник	Формула розрахунку	2023	2024	2025
ПОКАЗНИКИ РЕНТАБЕЛЬНОСТІ				
Рентабельність активів (ROA), %	$\text{ЧП} / \text{Середні активи} \times 100$	1,73	1,84	3,40
Рентабельність власного капіталу (ROE), %	$\text{ЧП} / \text{Середній ВК} \times 100$	20,8	22,8	39,5
Чиста процентна маржа (NIM), %	$\text{ЧПД} / \text{Середні активи} \times 100$	5,40	5,68	6,60
Чистий процентний спред, %	Ставки за активами – Ставки за пасивами	5,12	5,38	6,25
Коефіцієнт CIR (витрати/доходи), %	$\text{Операційні витрати} / \text{Операційні доходи} \times 100$	62,6	50,1	42,7
ПОКАЗНИКИ ЛІКВІДНОСТІ				
Норматив короткострокової ліквідності (Н6), %	Висновки регулятора ($\geq 60\%$)	139,4	147,8	152,3
Коефіцієнт покриття ліквідності (LCR, усі валюти), %	$\text{ВЛА} / \text{Чистий відтік} (\geq 100\%)$	298,7	315,4	324,1
Коефіцієнт LCR (іноземні валюти), %	$\text{ВЛА у ВКВ} / \text{Відтік} (\geq 100\%)$	265,3	287,1	295,6
Чисте стабільне фінансування (NSFR), %	$\text{Стабільне фондування} / \text{Потреба} (\geq 100\%)$	148,3	156,7	162,4
Частка високоліквідних активів у загальних, %	$\text{ВЛА} / \text{Активи} \times 100$	67,1	68,9	70,2
ПОКАЗНИКИ КАПІТАЛІЗАЦІЇ				
Норматив достатності регулятивного капіталу (Н2), %	$\text{РК} / \text{Активи зважені} (\geq 10\%)$	23,2	24,8	25,5
Норматив достатності капіталу 1-го рівня (Н3), %	$\text{К1} / \text{Активи зважені} (\geq 7\%)$	18,1	19,4	20,1
Регулятивний капітал, млрд грн	Розрахунок за Базелем III	32,2	39,5	47,3
Капітал 1-го рівня, млрд грн	Найякісніший компонент капіталу	25,2	30,8	38,1
Коефіцієнт фінансового важеля	$\text{Активи} / \text{Власний капітал}$	12,07	12,38	10,84
ПОКАЗНИКИ ЯКОСТІ АКТИВІВ				
Частка непрацюючих	$\text{NPL} / \text{Загальні}$	23,1	18,4	16,5

кредитів (NPL), %	кредити $\times 100$			
Рівень покриття NPL резервами, %	Резерви / NPL $\times 100$	112,5	118,3	121,4
Списано кредитів за рік, млн грн	—	98,2	152,7	184,3
Частка кредитів у активах, %	Кредити / Активи $\times 100$	25,7	25,9	25,0
ПОКАЗНИКИ ЕФЕКТИВНОСТІ				
Чистий прибуток на одного працівника, тис. грн	ЧП / Кількість працівників	281,4	374,5	778,2
Активи на одного працівника, млн грн	Активи / Кількість працівників	16,3	20,3	24,9
Доходи на одне відділення, млн грн	Доходи / Кількість відділень	38,8	49,5	65,2
Прибуток до оподаткування, млрд грн	Доходи – Витрати	9,3	18,6	19,8
Ефективна ставка податку на прибуток, %	Податок / Прибуток до оподаткування $\times 100$	35,4	57,5	19,0

Додаток Г

**Структура мережі АТ «Ощадбанк» за регіонами України станом на 31
грудня 2024 року**

Регіон	Діючі відділення	Інклюзивні	Тимчасово непрацюючі	Частка, %
м. Київ	78	65	0	6,8
Київська область	85	62	2	7,4
Львівська область	92	70	0	8,0
Дніпропетровська область	78	57	5	6,8
Харківська область	55	38	32	4,8
Одеська область	76	54	1	6,6
Запорізька область	42	30	28	3,7
Полтавська область	61	44	0	5,3
Вінницька область	58	42	0	5,0
Хмельницька область	54	39	0	4,7
Івано-Франківська область	48	37	0	4,2
Закарпатська область	44	32	0	3,8
Чернівецька область	32	23	0	2,8
Тернопільська область	38	27	0	3,3
Волинська область	42	30	0	3,7
Рівненська область	41	29	0	3,6
Житомирська область	48	34	0	4,2
Чернігівська область	44	31	3	3,8
Сумська область	39	27	8	3,4
Черкаська область	47	33	0	4,1
Кіровоградська область	40	28	0	3,5
Миколаївська область	42	30	2	3,7
Херсонська область	26	18	45	2,3
Донецька область (підконтрольна частина)	23	15	60	2,0
Луганська область (підконтрольна частина)	12	8	55	1,0
Мобільні броньовані підрозділи	5	0	0	0,4
Всього по Україні	1 150	853	241	100,0

Додаток Д

**Структура кредитного портфеля АТ «Ощадбанк» за галузями економіки
станом на 31 грудня 2024 року (у тисячах гривень)**

Галузь економіки	Валова балансова вартість	Частка, %	Резерв під ОКЗ
Енергетика	23 891 245	17,5	(4 783 215)
Фізичні особи (всі продукти)	19 860 590	14,5	(4 285 832)
Сільське господарство	17 524 819	12,8	(2 305 612)
Нафтогазова та хімічна промисловість	14 215 632	10,4	(485 245)
Будівництво та нерухомість	11 285 416	8,3	(6 015 832)
Торгівля	10 952 314	8,0	(1 612 458)
Виробництво і переробка харчових продуктів та напоїв	7 521 832	5,5	(2 245 632)
Будівництво та ремонт доріг	6 845 712	5,0	(165 832)
Гірничодобувна та металургійна промисловість	6 215 432	4,5	(3 015 234)
Органи місцевого самоврядування	5 982 145	4,4	(75 215)
Органи державної влади	8 756 072	6,4	(105 832)
Транспорт	2 015 832	1,5	(125 612)
Послуги	1 521 832	1,1	(385 712)
Фінансові послуги	1 345 612	1,0	5 432
Виробництво промислових та товарів народного споживання	1 285 716	0,9	(95 215)
Машинобудування	415 832	0,3	(55 215)
Медіа та зв'язок	85 612	0,1	(2 345)
Видавнича діяльність	65 215	0,0	(945)
Інші	295 612	0,2	(25 612)
Всього кредитів, наданих клієнтам	137 082 518	100,0	(25 999 999)
Кредити за вирахуванням резерву (нетто)	111 082 518	—	—

Додаток Е

Динаміка ключових показників банківської системи України та АТ

«Ощадбанк» у 2022–2025 роках

Показник	2022	2023	2024	2025
БАНКІВСЬКА СИСТЕМА УКРАЇНИ				
Кількість діючих банків, од.	67	63	61	60
Чисті активи банків, млрд грн	2 353,6	3 023,0	3 567,3	4 215,8
Кредити клієнтам (нетто), млрд грн	726,1	747,6	892,4	1 056,7
Кошти клієнтів, млрд грн	1 950,6	2 480,2	2 950,8	3 478,5
Власний капітал банків, млрд грн	230,4	342,6	447,0	566,8
Чистий прибуток сектору, млрд грн	24,7	86,5	104,4	152,4
Інвестиції в цінні папери, млрд грн	545,2	654,8	732,5	868,7
Частка непрацюючих кредитів (NPL), %	37,4	37,1	30,3	26,8
Норматив достатності капіталу Н2 (середній), %	16,8	18,9	20,4	21,2
Норматив LCR (середній), %	210,4	248,7	270,5	285,4
Облікова ставка НБУ (на кінець року), %	25,0	15,0	13,5	14,5
Курс гривні до долара США (на кінець року)	36,57	37,98	42,03	43,25
Інфляція (грудень до грудня), %	26,6	5,1	12,0	9,8
АТ «ОЩАДБАНК»				
Чисті активи, млрд грн	269,2	346,5	428,6	512,3
Кредити клієнтам (нетто), млрд грн	83,2	89,1	111,1	128,2
Інвестиції в цінні папери, млрд грн	143,4	173,4	227,7	270,2
Рахунки клієнтів, млрд грн	233,9	302,9	377,1	446,0
Власний капітал, млрд грн	22,2	28,7	34,6	47,3
Чистий прибуток, млрд грн	0,8	5,98	7,89	16,03
ROA, %	0,3	1,73	1,84	3,40
ROE, %	3,6	20,8	22,8	39,5
Норматив Н2, %	22,1	23,2	24,8	25,5
Частка NPL, %	30,2	23,1	18,4	16,5
Кількість діючих відділень	1 320	1 215	1 150	1 165
ЧАСТКА АТ «ОЩАДБАНК» У БС УКРАЇНИ				
За чистими активами, %	11,4	11,5	12,0	12,2

За кредитами клієнтам (нетто), %	11,5	11,9	12,4	12,1
За коштами клієнтів, %	12,0	12,2	12,8	12,8
За інвестиціями в цінні папери, %	26,3	26,5	31,1	31,1

Додаток Ж

**Участь АТ «Ощадбанк» у державних програмах підтримки економіки
України**

Назва програми	Зміст програми	Період участі	Результати участі станом на 31.12.2024
«Доступні кредити 5-7-9 %»	Пільгове кредитування мікро-, малого та середнього бізнесу за ставкою 5 %, 7 % або 9 % залежно від річної виручки і галузі	З 2020 р., посилення з 2022 р.	Видано близько 22 % від загального обсягу кредитів за програмою в Україні; кредитний портфель близько 14,5 млрд грн
«ЄОселя»	Доступна іпотека для громадян за ставкою 3 % або 7 %; для пільгових категорій (військові, медики, педагоги) — 3 %	З жовтня 2022 р.	Видано близько 40 % всіх іпотечних кредитів за програмою; портфель 8,6 млрд грн; видано понад 6 200 кредитів
«ЄВідновлення»	Грантова та кредитна підтримка громадян для відновлення зруйнованого внаслідок війни житла	З травня 2022 р.	Обслуговування понад 70 тис. отримувачів грантів; виплати близько 22 млрд грн
«ЄРобота»	Гранти на власну справу, мікрогрантова підтримка ветеранів та ВПО; підтримка переробних підприємств	З 2022 р.	Видано понад 28 тис. мікрогрантів на суму 6,3 млрд грн
«ЄДопомога»	Виплати від держави та міжнародних організацій (Світовий банк, ООН) на підтримку ВПО та постраждалих від війни	З березня 2022 р.	Виплати близько 24 млн громадянам; загальний обсяг понад 220 млрд грн
Пенсійні виплати	Виплата державних пенсій через мережу банку, картки та поштові відділення	Постійно	Обслуговування близько 30 % одержувачів пенсій; виплати близько 380 млрд грн на рік
«Власна справа» (для ветеранів)	Грантова підтримка ветеранів для започаткування власного бізнесу; розмір гранту до 1 млн	З 2023 р.	Видано грантів на суму близько 850 млн грн; підтримано близько 2 500 ветеранів

	грн		
Енергонезалежність (кредитування)	Кредити фізичним особам на придбання сонячних панелей, генераторів, акумуляторів, теплових насосів за ставкою від 0,01 %	З 2022 р., розширення з 2024 р.	Частка банку на цьому ринку понад 60 %; видано близько 280 тис. кредитів на 12 млрд грн

**Порівняльна характеристика регуляторних інституцій у банківському
секторі провідних країн світу**

Країна / регіон	Основні регулятори	Ключові законодавчі акти	Особливості системи
Україна	Національний банк України (НБУ); Фонд гарантування вкладів фізичних осіб (ФГВФО)	Закон «Про банки і банківську діяльність»; Закон «Про Національний банк України»; Закон «Про систему гарантування вкладів»	Інтегрована модель з єдиним регулятором фінансового сектору; гарантований обсяг вкладу 600 тис. грн
Європейський Союз	Європейський центральний банк (ЄЦБ); Європейський банківський орган (ЕБА); Єдиний наглядовий механізм (SSM); Єдиний механізм санації (SRM)	Регламент CRR II (Capital Requirements Regulation); Директива CRD V; Директива BRRD (про санацію банків)	Дворівнева модель: наднаціональний нагляд за великими банками + національний нагляд; гарантований обсяг вкладу до 100 тис. євро
США	Federal Reserve System (FRS); Federal Deposit Insurance Corporation (FDIC); Office of the Comptroller of the Currency (OCC); SEC; CFTC	Dodd-Frank Wall Street Reform Act 2010; Bank Holding Company Act; Federal Deposit Insurance Act	Багаторегуляторна модель; стрес-тести CCAR і DFAST; правило Волкера; гарантований обсяг вкладу до 250 тис. дол. США
Велика Британія	Bank of England (BoE); Prudential Regulation Authority (PRA); Financial Conduct Authority (FCA); Financial Policy Committee (FPC)	Financial Services and Markets Act 2000; Banking Reform Act 2013	Twin Peaks модель (розділення пруденційного і поведінкового нагляду); ring-fencing; FSCS до 85 тис. фунтів
Швейцарія	FINMA (Swiss Financial Market Supervisory Authority); Swiss National Bank (SNB)	Banking Act; FINMA Act; Capital Adequacy Ordinance	Інтегрований нагляд; підвищені вимоги до TBTF-банків (UBS); гарантований обсяг 100 тис. CHF
Польща	Komisja Nadzoru Finansowego (KNF); Narodowy Bank Polski (NBP); Bankowy Fundusz Gwarancyjny	Закон про банки 1997 р.; Закон про KNF; Закон про BFG; адаптовані директиви ЄС	Інтегрований нагляд; обмеження валютної іпотеки; гарантований обсяг 100 тис. євро

	(BFG)		
Канада	Office of the Superintendent of Financial Institutions (OSFI); Bank of Canada; Canada Deposit Insurance Corporation (CDIC)	Bank Act; OSFI Act; Canada Deposit Insurance Corporation Act	Жорсткий пруденційний нагляд; СМНС (страхування іпотеки); гарантований обсяг 100 тис. CAD
Сінгапур	Monetary Authority of Singapore (MAS)	Banking Act; Financial Services and Markets Act; Securities and Futures Act	Єдиний регулятор фінансового сектору; FinTech Regulatory Sandbox; розвинена екосистема цифрових банків

Додаток Л

Хронологія ключових подій у діяльності АТ «Ощадбанк» та банківській системі України у 2022–2025 роках

Дата	Подія
24.02.2022	Початок повномасштабної військової агресії Російської Федерації проти України. Постанова Правління НБУ № 18 «Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану». Фіксація офіційного курсу гривні до іноземних валют.
24.02.2022	Підвищення Національним банком України облікової ставки з 10 % до 25 % річних.
Квітень 2022	АТ «Ощадбанк» приєднується до Фонду гарантування вкладів фізичних осіб.
Травень 2022	Запуск державної програми «єВідновлення» для громадян, чиє житло було зруйноване або пошкоджене внаслідок війни.
27.08.2022	Постанова Кабінету Міністрів України № 958 про внесення змін до Статуту АТ «Ощадбанк» та затвердження його нової редакції.
Жовтень 2022	Запуск державної програми доступної іпотеки «єОселя»; АТ «Ощадбанк» стає одним з провідних банків-партнерів.
21.07.2022	Девальвація гривні до долара США на 25 %; новий офіційний курс 36,5686 грн/дол.
03.10.2023	Перехід Національного банку України до режиму керованої гнучкості обмінного курсу.
Жовтень 2023	Зниження облікової ставки НБУ до 16 % річних.
01.11.2023	Призначення Філіпа Джорджа Хізлі членом наглядової ради АТ «Ощадбанк».
Січень 2024	Прийняття Закону про підвищення ставки податку на прибуток банків з 18 % до 50 % за результатами 2024 року.
Березень 2024	Часткове погашення єврооблігацій, випущених SSB NO.1 Plc, у сумі 25 млн дол. США.
2024 рік	АТ «Ощадбанк» досягає рекордного прибутку до оподаткування у розмірі 18,6 млрд грн.
31.12.2024	Чисті активи АТ «Ощадбанк» досягають 428,6 млрд грн (зростання на 23,7 % за рік).
Січень 2025	Зниження ставки податку на прибуток банків з 50 % до 25 % на постійній основі.
2025 рік	Зміна керівництва: новим Головою Правління АТ «Ощадбанк» призначено Юрія Каціона.
Травень 2025	Розширення програми кредитування енергонезалежності домогосподарств; включення нових категорій обладнання.
2025 рік	АТ «Ощадбанк» повністю погашає випущені єврооблігації, зменшуючи валютний та рефінансовий ризики.
31.12.2025	Чисті активи АТ «Ощадбанк» досягають 512,3 млрд грн; чистий прибуток за рік — 16,0 млрд грн (історичний рекорд).

Додаток Н

**Прогнозний звіт про фінансовий стан та фінансові результати АТ
«Ощадбанк» на 2026–2028 роки (у мільярдах гривень)**

Стаття	2025 (факт)	2026 (прогноз)	2027 (прогноз)	2028 (прогноз)
АКТИВИ				
Грошові кошти та їх еквіваленти	83,1	84,0	85,5	88,0
Кредити, надані клієнтам (нетто)	128,2	150,0	172,0	195,0
Інвестиції в цінні папери	270,2	295,0	315,0	330,0
Основні засоби та нематеріальні активи	20,7	22,5	24,2	26,0
Інші активи	10,1	10,9	11,9	12,3
Всього активів	512,3	578,4	642,1	705,3
ЗОБОВ'ЯЗАННЯ				
Кошти банків	0,5	0,6	0,7	0,8
Рахунки клієнтів	446,0	498,0	552,0	608,0
Інші запозичені кошти (включаючи ЄБРР, ЄІБ)	13,1	15,5	16,8	17,5
Випущені єврооблігації	0,0	0,0	0,0	0,0
Інші зобов'язання	5,4	6,3	4,1	(0,2)
Всього зобов'язань	465,0	520,4	573,6	626,1
ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ				
Акціонерний капітал	49,5	49,5	49,5	49,5
Резерви та нерозподілений прибуток	(2,2)	8,5	19,0	29,7
Всього власного капіталу	47,3	58,0	68,5	79,2
ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ				
Чистий процентний дохід (за рік)	31,1	32,8	34,5	36,3
Чистий комісійний дохід (за рік)	7,6	8,4	9,3	10,3
Операційні витрати (за рік)	23,5	25,2	26,8	28,5
Прибуток до оподаткування (за рік)	19,8	21,2	23,4	25,7
Чистий прибуток (за рік)	16,0	17,5	19,2	21,0
КЛЮЧОВІ КОЕФІЦІЄНТИ				
Рентабельність активів (ROA), %	3,40	3,15	3,10	3,05
Рентабельність власного капіталу (ROE), %	39,5	33,5	30,5	28,0
Норматив достатності капіталу Н2, %	25,5	25,8	26,2	26,5
Частка непрацюючих кредитів (NPL), %	16,5	14,5	12,5	11,0
Частка кредитів у активах, %	25,0	25,9	26,8	27,6

